

OP Ryhmän osavuosisikatsaus
1.1.–30.6.2016

OP Ryhmän osavuositiedot 1.1.–30.6.2016: Tulos erinomainen, kasvu vahvaa sekä uusi, rohkeasti linjaava strategia

Liiketoiminnallisesti hyvä alkuvuosi: tulos ennätystasolla ja rahoituksessa markkinoita nopeampaa kasvua

- Tulos ennen veroja oli 614 miljoonaa euroa (627), eli historian toiseksi paras puolivuotistulos.
- Pankki- ja vahinkovakuutustoiminnan tulos heikkeni ja varallisuudenhoidon ja muun toiminnan tulos parani.
- Toisella vuosineljänneksellä OP Ryhmä teki kertaluonteiset erät mukaan lukien 331 miljoonan euron tuloksen ennen veroja, mikä on uusi yhden vuosineljänneksen tulosennäty.
- Korkokate ja vakuutuskate kasvoivat, mutta palkkiotuotot pienivät. Kulut olivat viime vuoden tasolla.
- CET1-vakavaraisuus oli kesäkuun lopussa 19,4 % (19,5).
- Asuntoluotot kasvoivat vuodessa 4 %, yritysluotot 5 % ja talletukset 5 %. Nostetut asunto- ja yritysluotot kasvoivat yli 12 %.
- Vahinkovakuutuksen operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 88,2 (87,8). Maksutuotot kasvoivat 3 %.
- Varallisuudenhoidon hallinnoitavat varat kasvoivat 4 % vuotta aiemmasta.
- Vuoden 2016 tuloksen arvioidaan muodostuvan suuruusluokaltaan samantasoiseksi kuin vuoden 2015 ennätystulos.

OP Ryhmälle 190 000 uutta omistaja-asiakasta ja uusi ryhmän 2020-luvulle luotsaava strategia

- Uusia pankkiasiakkaita 77 000, eli 17 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Kasvu painottui toiselle vuosineljännekselle.
- Omistaja-asiakkaiden määrä nousi 190 000 lähes 1,7 miljoonaan.
- Huhtikuussa ryhmä lanseerasi uuden, lapsiperheille suunnatun #Suominousuun-avauksen, johon liittyy mahdollisuus saada mm. syntyvän lapsen terveys- ja toimeentulovakuutus maksutta ensimmäiseksi vuodeksi.
- Uusia OP-bonuksia kertyi yli 100 miljoonaa euroa eli lähes 5 % enemmän kuin vuotta aiemmin.
- OP Ryhmälle vahvistettiin uusi, historiallisen voimakkaaseen toimialamurrokseen vastaava strategia, joka muuttaa ryhmän asteittain pelkästä finanssitoimijasta digitaalisen ajan monialaiseksi palveluyritykseksi.

OP Ryhmän avainlukuja

	1-6/2016	1-6/2015	Muutos, %	1-12/2015
Tulos ennen veroja, milj. €	614	627	-2,1	1 101
Pankkitoiminta	295	356	-17,3	642
Vahinkovakuutus	117	144	-18,8	259
Varallisuudenhoito	141	128	10,4	213
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	102	97	4,8	197
	30.6.2016	30.6.2015	Muutos, %	31.12.2015
Vakavaraisuus CET1, %	19,4	18,1	1,3*	19,5
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, % **)	22,4	20,1	2,2*	21,5
Omien varojen suhde omien varojen vähimmäismäärään (Rava),% ***	163	158	4*	191
Saamisten arvonalentumiset luotto- ja takauskannasta, %	0,06	0,10	0,0*	0,10
Pankki- ja vakuutustoiminnan yhteiset asiakkaat (1 000)	1 695	1 618	4,8	1 656

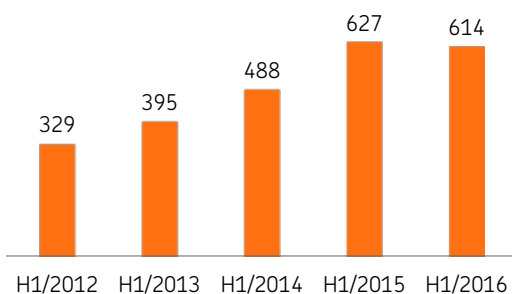
Tuloksen vertailulukuna on käytetty vuoden 2015 vastaavien jaksojen lukuja. Tase- ja muiden poikkileikkaustyyppisten erien vertailulukuna on käytetty lukua vuoden 2015 lopun tilanteesta, ellei toisin mainita.

* suhdeluvun muutos

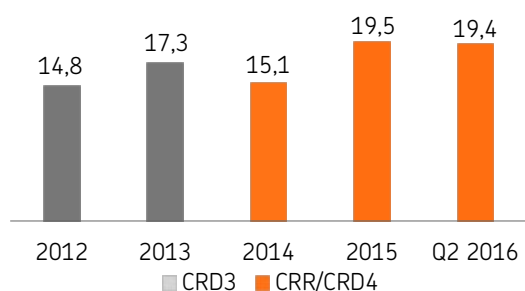
** 12 kk liukuva, muutos suhdeluvun muutoksena

*** Rava-suhdeluku on laskettu Solvenssi II -siirtymäsäännöillä ja vertailutiedot on muutettu

Tulos ennen veroja, milj. €

Ydinvakavaraisuussuhde (CET1), Core Tier 1 ennen siirtymäsääntöjä, %

Pääjohtaja Reijo Karhisen kommentit

Tuloksellisesti OP Ryhmän alkuvuosi muodostui erinomaiseksi. Strateginen tavoitteemme on hyvää tulosta tehden vahvistaa vakavaraisuuttamme. Tässä me onnistuimme. Vahvasta taloudellisesta asemastamme kertoivat myös Euroopan pankkiviranomaisen toteuttaman tuoreen stressitestin tulokset. Olemme yksi Euroopan vahvimmista pankeista.

Peruskannattavuuden myönteistä kehitystä tukivat korko- ja vakuutuskatteen kasvu ja hyvä kuluhallinta sekä vähäiset luottotappiot. Sijoitusmarkkinoiden epävarmuus vastaavasti heikensi tuottokertymää.

Stressitestin tulokset osoittavat, että kestämmme epävakautta. Vahvan vakavaraisuuden turvin olemme useampana vuonna raportoineet voimakkaasta asiakasrahoituksen kasvusta toimintaympäristön epävakaudesta huolimatta. Asunto- ja yritysrahoituksen kasvumme oli jälleen alkuvuonna markkinoita nopeampaa. Tätä kehitystä tuki sekä omistaja-asiakkaiden että pankkiasiakkaiden määrän poikkeuksellisen kova kasvu.

Yhteisöllisessä roolissamme toteuttamamme monet laajaa vaikuttavuutta saaneet #Suominousuun-avauksemme ovat konkreettisia tekoja ja todellisia esimerkkejä vahvuudestamme. Ne kertovat samalla tahdostamme sitoutua toimintaympäristömme menestykseen ja asiakkaidemme hyvinvoinnin edistämiseen.

Onnistuneen alkuvuoden kruunasi kesäkuussa julkistettu tulevaisuuslähtöinen strategia. Edessämme on pitkä ja syvälinen transformaatioprosessi puhtaasta finanssialan toimijasta monialaiseksi palveluyritykseksi. Lähdemme siitä, että ne toimijat hyötyvät, jotka uskaltavat aidosti ja rohkeasti uudistua asiakkaita kuunnellen.

Kuten OP Ryhmä, koko Suomi on selkeästi uuden alun äärellä. Vahvalle pohjalle on rakennettava ennakkoluulottomasti kokonaan uutta. Samalla on uskallettava luopua monesta toimintamallista, jotka ovat syntyneet sellaiseen Suomeen, jota ei enää ole. Yhteiskunnan normipohja ja eri toimijoiden rakenteet on nopeasti päivitettävä tasolle, jolla ne huomioivat syvällisen digimurroksen ja kuluttajakäyttäytymisen muutoksen ja ovat samalla kestävätkä tulevien sukupolvien kannalta. Käytössämme on maailman paras yhteiskunta. Uskon, että uudet rohkeat avaukset ja eteenpäin katsova ilmapiiri ovat menestyksen avain Suomen seuraavalle 100-vuotistaipaleelle.

OP Ryhmän osavuosisikatsaus 1.1.–30.6.2016

Sisällysluettelo

Toimintaympäristö	4
Tulos ja tase	5
Keskeiset tapahtumat tammi–kesäkuussa	7
Omistaja–asiakkaiden ja toimintaympäristön menestyksen edistäminen	7
Vastuullisuus.....	8
Asiakkuudet ja asiakasedut.....	8
Monikanavaiset palvelut.....	9
Vakavaraisuus	10
Riskiasema	11
Luottoluokitukset.....	13
Liiketoimintasegmenttien tulos.....	14
Pankkitoiminta.....	14
Vahinkovakuutus.....	16
Varallisuudenhoito.....	18
Muu toiminta.....	20
OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset.....	20
Henkilöstö ja palkitseminen	21
OP Osuuskunnan hallinto.....	21
Investoinnit ja palvelukehittäminen	21
Katsauskauden jälkeiset tapahtumat.....	21
Loppuvuoden näkymät.....	22
Tuloslaskelma.....	23
Laaja tuloslaskelma.....	24
Tase.....	25
Oman pääoman muutoslaskelma.....	26
Rahavirtalaskelma.....	27
Segmenttiraportointi.....	28
Liitetaulukot.....	30

Toimintaympäristö

Maailmantalouden kehitys jatkui vaisuna, mutta verrattain vakaana toisella vuosineljänneksellä. Euroalueen talouskasvu vaimeni hieman ensimmäisestä vuosineljänneksestä, ja inflaatio säilyi nollan tuntumassa. Neljänneksen lopulla Ison-Britannian kansanäänestys EU-jäsenyydestä lisäsi markkinaepävarmuutta, joka kärjisty i eroa puoltavan äänestystuloksen jälkeen. Markkinoiden voimakkain heilunta laantui kuitenkin nopeasti.

Euroopan keskuspankki (EKP) pani toimeen maaliskuussa aiemmin ilmoittamiaan rahapoliittisia toimenpiteitä. Kesäkuun alussa EKP alkoi ostaa euroalueen yritysten investointiluokan joukkolainoja. Vuosineljänneksen lopulla tehtiin ensimmäinen kohdennetuista nelivuotisista rahoitusoperaatioista. Markkinakorot laskivat edelleen toisella vuosineljänneksellä, erityisesti Ison-Britannian äänestystuloksen selvittyä.

Suomen talous elpyi kohtuulliseen kasvuun vuoden alkukuukausina. Kasvu jatkui keväällä verkkaisena kotimarkkinoiden vedolla. Erityisesti rakentaminen elpyi hyvin, mutta vienti kangerteli edelleen. Talouden lievä elpyminen vähensi työttömyyttä ja piristi myös asuntomarkkinoita. Kilpailukykysovimuksesta löydettiin ratkaisu kesäkuussa. Osana pakettia hallitus ilmoitti ansiotulon verokevennyksistä vuodelle 2017.

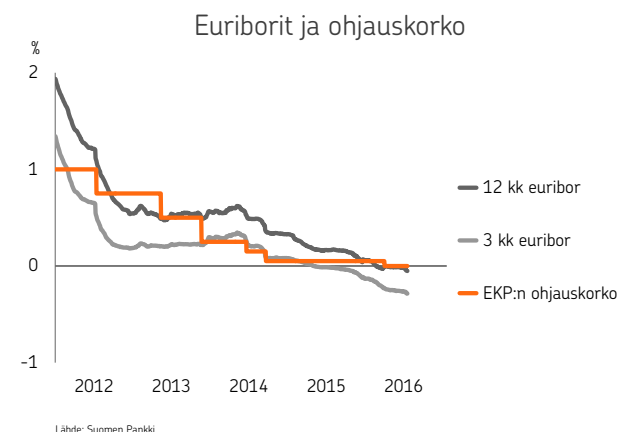
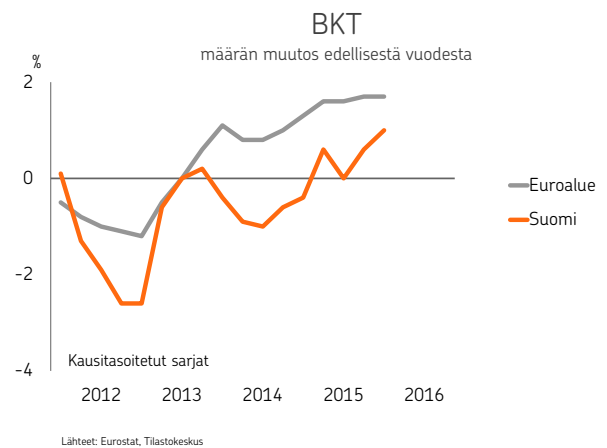
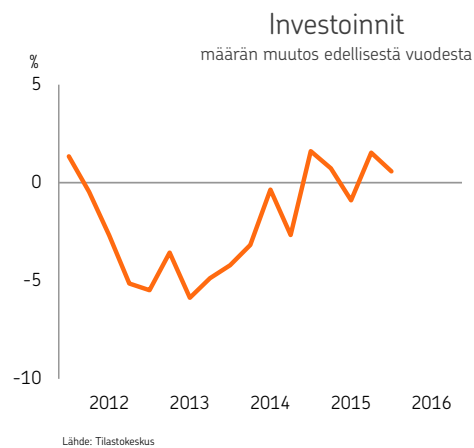
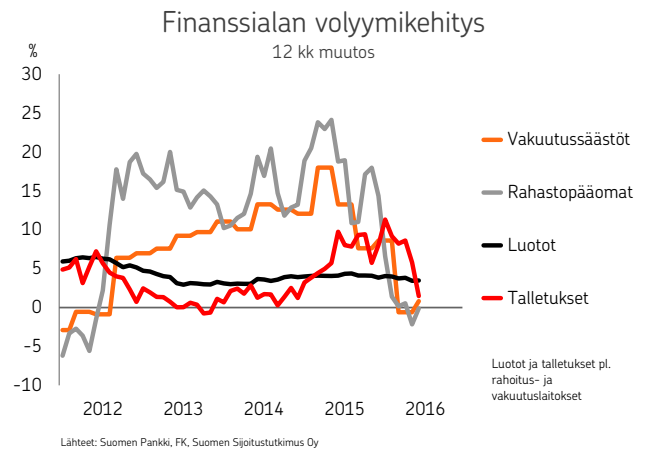
Maailmantalouden kasvu jatkuu pidemmän ajan keskiarvoa vaisumpana. Tulevaisuuden näkymiä sävyttää epävarmuus muun muassa Ison-Britannian erosta EU:sta ja Italian pankkisektorin tilasta. Euroalueen talous kasvaa loppuvuonna hieman alkuvuotta hitaammin. Suomen talous elpyy verkkaisesti. Korot säilyvät matalalla. EKP on ilmoittanut seuraavansa tilannetta ja aiempien toimien vaikutuksia tarkkaan, mutta ei ole viitannut uusiin kevennyksiin.

Kotitalouslainat kasvoivat 2,8 prosenttia ja asuntolainat 2,7 prosenttia vuoden toisella vuosineljänneksellä. Uusien nostettujen asuntolainojen keskikorko oli noin 1,2 prosenttia, mutta koron trendinomainen lasku osoitti hidastumisen merkkejä. Korko koostuu nyt lähes yksinomaan lainan marginaalista. Yritysluottokannan kasvu supistui 4,5 prosenttiin.

Talletuskannan vuosikasvu hidastui toisella vuosineljänneksellä. Kotitaloustalletukset kasvoivat noin kolmen prosentin vuositahtia, yritystalletusten pirteänä jatkunut kasvu hidastui selvästi. Julkisyhteisötalletuskanta kutistui lähes 10 prosenttia vuoden takaisesta.

Vahinkovakuutuksen maksutulo kääntyi toisella vuosineljänneksellä lievään nousuun. Voimakkainta kasvu on ollut yksityistalouksien vahinkovakuutuksissa ja muissa tapaturmavakuutuksissa. Yleinen heikko taloustilanne heijastuu edelleen yritysasiakkailta kertyvään maksutuloon.

Kotimaan rahastosäästöjen arvo nousi toisella vuosineljänneksellä 1,7 prosenttia, mutta huhti–toukokuun vahva kehitys kuitenkin tasaantui kesäkuussa. Sijoitusympäristön hermostuneisuus sekä verotuskohtelun epävarmuudet varjostavat edelleen henkivakuutuslaitosten myyntiä.

Tulos ja tase

Tulosanalyysi, milj. €

	1-6/2016	1-6/2015	Muutos, %	4-6/2016	4-6/2015	Muutos, %	1-12/2015
Tulos ennen veroja	614	627	-2,1	331	308	7,5	1 101
Pankkitoiminta	295	356	-17,3	143	164	-12,8	642
Vahinkovakuutus	117	144	-18,8	58	77	-25,4	259
Varallisuudenhoito	141	128	10,4	67	35	88,2	213
Muu toiminta	62	5		63	32	94,5	-13
Tuotot							
Korkokate	528	511	3,3	261	256	2,1	1 026
Vakuutuskate	272	261	4,4	142	130	9,0	532
Nettopalkkiotuotot	437	447	-2,3	213	213	-0,2	855
Sijoitustoiminnan nettotuotot	182	288	-36,8	96	138	-30,3	432
Liiketoiminnan muut tuotot	94	25		83	13		46
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	4	4	-11,8	2	0	4,2	9
Tuotot yhteensä	1 517	1 537	-1,3	796	750	6,2	2 898
Kulut							
Henkilöstökulut	395	401	-1,5	195	187	4,2	781
Poistot ja arvonalentumiset	75	82	-8,9	38	43	-10,0	162
Liiketoiminnan muut kulut	309	293	5,6	168	147	14,2	582
Kulut yhteensä	779	776	0,4	401	376	6,5	1 524
Saamisten arvonalentumiset	23	37	-36,9	13	15	-18,2	78
Kertyneet uudet OP-bonukset omistaja-asiakkaille	102	97	4,8	52	49	5,3	197

Taseen avainlukuja, milj. €	30.6.2016	31.12.2015	Muutos, %
Saamiset asiakkailta	76 978	75 192	2,4
Sijoitusomaisuus	23 705	20 784	14,1
Velat asiakkaille	58 154	58 220	-0,1
Vakuutusvelka	8 077	7 705	4,8
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	27 751	27 706	0,2
Oma pääoma	9 637	9 324	3,4
Tase yhteensä	127 055	125 145	1,5

Tammi-kesäkuu

OP Ryhmän tulos ennen veroja oli 614 miljoonaa euroa (627) eli historian toiseksi paras puolivuositulos. Vertailukaudella ryhmä teki historiansa parhaimman puolivuosituloksen.

Korkokate kasvoi 3,3 prosenttia 528 miljoonaan euroon, ja vakuutusKate kasvoi 4,4 prosenttia 272 miljoonaan euroon. Nettopalkkiotuotot vähenivät 2,3 prosenttia 437 miljoonaan euroon. Nettopalkkiotuottojen supistumiseen vaikuttivat arvopapereiden välityspalkkioiden vähentyminen #Suominousuun-hankkeeseen kuuluvan Sijoita Suomeen - avauksen myötä sekä palkkiokulujen kasvu.

Sijoitustoiminnan nettotuotot supistuivat 36,8 prosenttia 182 miljoonaan euroon. Sijoitustoiminnan nettotuottoihin vaikuttivat pankki- ja vahinkovakuustustoiminnan sijoitustoiminnan nettotuottojen supistuminen sekä epävakaassa markkinatilanteessa laskeneet markkina-arvostukset. Arvopaperikaupan nettotuottoja laskivat markkinamuutoksista johtuvat johdannaisten luotto- ja vastapuoliriskin negatiiviset arvomuutokset. Myytävissä olevien varojen nettotuottojen supistumiseen vaikuttivat oman pääoman ehtoisten instrumenttien laskeneet tuotot ja arvonalentumiset.

Liiketoiminnan muut tuotot kasvoivat vertailukaudesta 69 miljoonaa euroa 94 miljoonaan euroon. OP Osuuskunnan johtokunta hyväksyi tammikuussa 2016 osaltaan Visa Inc:in marraskuussa 2015 tekemän ostotarjouksen Visa Europe Ltd:n ostopista. OP Ryhmä kirjasi kaupasta kertaluonteista tuottoa 71 miljoonaa euroa toisella vuosineljänneksellä.

Ryhmän kulut 779 miljoonaa euroa olivat samalla tasolla kuin vertailukaudella (776). Palveluostot kasvoivat 19 miljoonaa euroa 54 miljoonaan euroon ja ICT-kulut kasvoivat 17 miljoonaa euroa 115 miljoonaan euroon. Ryhmän panostuksia palveluiden kehittämiseen on lisätty merkittävästi.

Vertailukaudella henkilöstökuluihin tehtiin keskusyhteisökonsernin uudelleenjärjestelyihin liittyen 9 miljoonan euron kertaluonteinen kuluvaraus. Lisäksi vertailukaudella liiketoiminnan muihin kuluihin kirjattiin ryhmän sisäisiin omistusjärjestelyihin ja Vallilan toimitilojen uudelleenrakentamiseen liittyvät kertaluonteiset kuluerät, jotka olivat yhteensä 19 miljoonaa euroa.

Tulosta heikentäviä, eri tuloslaskelmaeriin kohdistuneita arvonalentumisia kirjattiin yhteensä 62 miljoonaa euroa (52), joista 23 miljoonaa euroa (37) kirjattiin luotoista ja muista saamisista. Nettomääräiset arvonalentumiset luotoista ja muista saamisista olivat matalalla 0,06 prosentin tasolla (0,10) luotto- ja takauskannasta.

Ryhmän katsauskauden tuloverot ennen laskennallisten verojen muutosta olivat 122 miljoonaa euroa (156). Efektiiivinen verokanta oli 19,8 prosenttia (24,9). Vertailukaudella verokantaa kasvattivat OP Ryhmän sisäisistä kaupoista syntyneet luovutusvoittoverot.

Katsauskauden lopussa oma pääoma oli 9,6 miljardia euroa (9,3). Omaa pääomaa kasvatti ryhmän tulos. Katsauskauden lopussa omaan pääomaan sisältyi Tuotto-osuuksia 2,5 miljardia

euroa (2,5), josta irtisanottujen Tuotto-osuuksien osuus oli 0,2 (0,3) miljardia euroa.

Huhti-kesäkuu

Toisen vuosineljänneksen tulos ennen veroja oli 331 miljoonaa euroa (308). Toisen vuosineljänneksen tulos oli myyntivoittojen johdosta ryhmän historian suurin vuosineljänneksen tulos. Toisen vuosineljänneksen tuloskehitystä tukivat erityisesti korkokatteen ja vakuutuskatteen vahvistuminen sekä Visa Europe Ltd:n kaupasta kirjatut 71 miljoonan euron tuotot. Vertailukaudella liiketoiminnan muihin kuluihin kirjattiin Vallilan toimitilojen uudelleenrakentamiseen ja OP Ryhmän rakennejärjestelyihin liittyvät kertaluonteiset 13 miljoonan euron kuluerät.

Toisen vuosineljänneksen pankki- ja vahinkovakuustustoiminnan sijoitustoiminnan nettotuotot supistuivat vuotta aiemmasta. Kulut kasvoivat vertailukaudesta 6,5 prosenttia 401 miljoonaan euroon henkilöstökulujen, palveluostojen ja ICT-kulujen kasvettua.

OP Ryhmän strategia

OP Ryhmän keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvisti kesäkuussa OP Ryhmän strategian ja ryhmätasoiset strategiset tavoitteet. Uuden strategian mukaisesti OP Ryhmän tavoitteena on muuttua asteittain puhtaasta finanssitoimijasta digitaalisen ajan monialaiseksi palveluyritykseksi, jolla on vahva finanssiosaaminen. Strategiassa korostuu asiakaskokemuksen kehittäminen palveluita ja toimintoja digitalisoimalla.

Liiketoimintaa laajennetaan ensimmäisessä vaiheessa kasvattamalla muun muassa terveys- ja hyvinvointiliiketoimintaa. Ryhmä aikoo tulevina vuosina rakentaa terveys- ja hyvinvointipalveluista neljänneksen liiketoiminta-alueensa pankki-, vakuutus ja varallisuudenhoitoliiketoimintojen rinnalle.

Ryhmä käynnistää mittavan kehitysohjelman, jolla ryhmän palveluiden digitalisointumista vauhditetaan. Kehitysinvestointeja kasvatetaan lähivuosina 300–400 miljoonan euron vuositasolle. Liiketoiminnan uudistamisen ja toiminnan tehostamisen edellyttämät investoinnit lisäävät ryhmän kuluja ja heikentävät kannattavuutta ennen kuin niiden hyödyt realisoituvat taloudellisten tunnuslukujen parantumisena.

Ryhmän strategiassa on asetettu numeeriset tavoitteet OP Ryhmän vakavaraisuudelle (CET1), kannattavuudelle (taloudellisen pääomavaateen tuotto), tehokkuudelle (nykyliiketoiminnan kulut) sekä omistaja-asiakkaiden määrän kasvulle. Asiakaskokemusta ja asiakashyötyä koskevat tavoitteet linjataan syksyllä 2016.

OP Ryhmän numeeriset tavoitteet	30.6.2016	Tavoite
CET1-vakavaraisuus, %	19,4	22
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, % (12 kk liukuva)	22,4	22
Nykyliiketoiminnan kulut (12 kk liukuva), milj. €	1 499	Kulutaso 2019 alle 2015 tason
Omistaja-asiakkaat, miljoonaa	1,7	2,1 (2019)

OP Ryhmä saavutti kaikki keskeiset päättyneen strategiakauden taloudelliset tavoitteensa pankkitoiminnan tuottojen ja kulujen kasvueroa lukuunottamatta:

OP Ryhmän taloudelliset tavoitteet	30.6.2016	30.6.2015	Tavoite
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus, %	163	158*	160 %
CET1-vakavaraisuus, %	19,4	18,1	18 %
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, % (12 kk liukuva)	22,4	20,1	20 %
Tuottojen ja kulujen kasvuero ryhmätaso, %-yks. (3 vuoden aikana)	16,7	25,7	> 0
Tuottojen ja kulujen kasvuero pankkitoiminta, %-yks. (12 kk liukuva)	-4,8	8,1	> 0
Tuottojen ja kulujen kasvuero varallisuudenhoito, %-yks. (12 kk liukuva)	12,6	21,6	> 0
Vahinkovakuutuksen operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	88,2	87,8	< 92 %

* Vertailutieto muutettu Solvenssi II mukaiseksi.

Keskeiset tapahtumat tammi–kesäkuussa

Visa Inc:n ostotarjous Visa Europe Ltd:n ostosta

OP Osuuskunnan johtokunta hyväksyi tammikuussa osaltaan Visa Inc:n marraskuussa 2015 tekemän ostotarjouksen Visa Europe Ltd:n ostosta. OP Ryhmä kirjasi kaupasta noin 71 miljoonan euron kertaluonteiset tuotot toisen vuosineljänneksen tulokseen.

Suomi-yhtiön yksilöllisen eläkevakuutuskannan luovuttaminen

OP Ryhmä ja Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi sopivat 17.3.2016 Suomi-yhtiön yksilöllisen eläkevakuutuskannan luovuttamisesta OP-Henkivakuutus Oy:lle. Yhtiöiden yhtiökokoukset ovat hyväksyneet luovutuksen 26.4.2016, ja kilpailuviranomainen sekä Finanssivalvonta ovat antaneet suostumuksensa kannanluovutukselle. Viimeiset selvitykset luovutuksen osalta ovat käynnissä, ja kanta tullaan yhdistelemään OP Ryhmään viimeistään 31.12.2016. Yhdistelyllä ei tule vallitsevassa markkinatilanteessa olemaan merkittävää vaikutusta ryhmän vuoden 2016 tulokseen. Suomi-yhtiön yksilöllinen eläkevakuutuskanta muodostuu vajaasta 38 000 vakuutussopimuksesta, ja vakuutuskannan koko on noin 3,2 miljardia euroa.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityspyyntö

OP Ryhmä on toimittanut vastauksensa Kilpailu- ja kuluttajavirastolta 2015 saatun selvityspyyntöön. Viranomaiset selvittävät OP Ryhmän markkina-asemaa

vähittäispankkipalveluissa ja vahinkovakuutuslaitosten hinnoittelua. Asia on edelleen viranomais selvityksessä.

EKP:n kohdennettu rahoitusoperaatio TLTRO-II

EKP tarjoaa euroalueen luottolaitoksille neljä kohdennettua neljän vuoden mittaista pitempiäaikaista rahoitusoperaatiota (TLTRO-II), joilla se pyrkii ensisijaisesti tukemaan kasvua.

Pankit voivat lainata TLTRO-II-operaatioista määrän, joka vastaa enintään 30 prosenttia niiden vuoden 2016 tammikuun lopun lainakannasta euroalueen yrityksille ja kotitalouksille lukuun ottamatta kotitalouksien asuntolainoja. Ylläpitääkseen vahvaa kasvua OP Ryhmä osallistui kesäkuun ensimmäiseen TLTRO-II-operaatioon 1 miljardilla eurolla.

Omistaja-asiakkaiden ja toimintaympäristön menestyksen edistäminen

OP Ryhmän toiminta perustuu osuustoiminnallisiin arvoihin, vahvaan vakavaraisuuteen, osaavaan riskienhallintaan ja asiakkaiden kunnioittamiseen. Ryhmän arvoja ovat ihmisläheisyys, vastuullisuus ja yhdessä menestyminen. OP Ryhmän perustehtävänä on luoda vahvan vakavaraisuutensa ja tehokkuutensa avulla kestävää taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia omistaja-asiakkailleen ja toimintaympäristölle.

Osuustoiminnallisena yrityksenä OP Ryhmän toimintaa ohjaa kaksoisrooli. Liiketoiminnallisessa roolissa ryhmä tarjoaa asiakkaille kilpailukykyisiä tuotteita ja palveluita sekä huolehtii toimintansa kannattavuudesta. Toisaalta yhteisöllisessä roolissa OP Ryhmän tehtävä on edistää asiakkaidensa hyvinvointia ja turvallisuutta myös laajemmin ja pitkäjänteisemmin toimintaympäristössä. Ryhmän menestystä mitataan molemmissa rooleissa onnistumisella.

Tammi–kesäkuu

Vuosi 2016 on toinen kokonainen toimintavuosi sen jälkeen, kun OP Ryhmä teki paluunsa juurilleen kokonaan asiakkaidensa omistamaksi finanssiryhmäksi. Paluu osuustoiminnalliselle pohjalle on merkinnyt myös ryhmän toimintaperiaatteiden kirkastamista. Täysin asiakasomisteisen OP Ryhmän rakentamista on jatkettu katsauskaudella mm. muuttamalla aiemmin osakeyhtiöpohjainen OP Helsinki (ent. Helsingin OP Pankki Oy) osuuspankiksi. Tammikuussa alkaneen omistaja-asiakasannin myötä OP Helsinki on saanut jo yli 163 000 uutta omistaja-asiakasta.

Katsauskaudella OP Ryhmä jatkoi aiemmin päätettyjä #Suominousuun-avauksia. #Suominousuun-avausten tavoitteena on tuoda lisää liikkumavaraa ja taloudellista toimeliaisuutta OPn laajaan asiakaskuntaan ja koko Suomeen.

Maaliskuussa OP Ryhmä allekirjoitti Euroopan investointirahaston (EIR) kanssa sopimuksen 150 miljoonan euron rahoituksesta pk-yritysten innovaatioiden ja kasvun vauhdittamiseen. Sopimuksen puitteissa OP voi myöntää innovatiivisille pk-yrityksille uusia luottoja, joihin EIR antaa 50 prosentin riskinjakotakauksen. Rahoittamalla pieniä ja keskiuuria yrityksiä, joilla on kasvupotentiaalia, OP Ryhmä on mukana tukemassa

tulevaisuuden talouskasvua ja työllisyyttä. Pk-yritysten kiinnostus rahoitusta kohtaan on ollut suurta.

Huhtikuussa OP Ryhmä julkisti lapsiperheille suunnatun #Perheenlisä-avauksen. Avauksessa tarjotaan syntymättömän lapsen terveys- ja toimeentulovakuutus vuodeksi maksutta. Lisäksi laina-asiansa sopimuksen mukaisesti hoitaneille perheille, joille syntyy lapsi vuoden 2017 loppuun mennessä, tarjotaan mahdollisuus enintään 12 kuukauden mittaiseen asuntoluottojen lyhennysvapaaseen ilman toimitusmaksuja. Alle vuoden ikäisten lasten vanhemmille tarjotaan vuoden 2017 loppuun saakka vuodeksi NewLife-henkivakuutus veloitusetta.

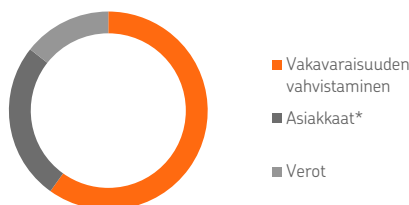
Jatkona maaliskuun lopussa päättyneelle Sijoita Suomeen -avaukselle OPn sähköisen osakekaupankäynnin hintoja laskettiin 1.4.2016 alkaen. OP Ryhmä tarjoaa myös Suomen laajimman osaketutkimuksen kaikille osakesijoitusasiakkailleen osana palvelukokonaisuuksia. Kesäkuun alussa OP Ryhmä poisti omistaja-asiakkailtaan pysyvästi rahastojen kaupankäyntikuluja. Omistaja-asiakkaat voivat ostaa, myydä ja vaihtaa suurinta osaa OPn rahastoista ilman kaupankäyntikuluja.

OP Ryhmä jatkaa #Suominousuun-avausten sarjaa Suomen 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi suurella vapaaehtoistyöhankkeella. OP lahjoittaa yhden vapaaehtoistyöpäivän jokaista lähes 12 000:a työntekijäänsä kohden ja rakentaa kaikille avoimen verkkoalustan vapaaehtoistyön tekijöiden ja tarvitsijoiden yhteen saattamiseksi.

Tuloksen käyttö

Perustaltaan osuustoiminnallisena toimijana OP Ryhmän tavoitteena ei ole voiton maksimointi omistajille, vaan osuuskunnan omistaja-asiakkaiden tarvitsemien palvelujen tuottaminen mahdollisimman tehokkaasti. Yhteinen menestys käytetään omistaja-asiakkaiden hyväksi keskittämistuina ja muina taloudellisina etuina sekä palvelukyvyyn ylläpitona ja kehittämisenä.

Arvio OP Ryhmän katsauskauden tuloksen käytöstä, joka vahvistetaan tilikauden päättymisen jälkeen:

*) Asiakkaat = OP-bonukset, vakuutuslennukset ja korot omistaja-asiakkaiden osuus pääomasijoituksille

OPn perustehtävän menestyksellä toteuttaminen vaatii vahvaa vakavaraisuutta, jota edellyttävät myös kasvavat viranomaisvaatimukset. Liiketoiminnan tuloksesta merkittävä osa käytetään vakavaraisuuden kasvattamiseen. Se vaatii ryhmältä tehokkuutta ja tuloksentehtävyä myös jatkossa.

Suuri osa tuloksesta palautuu omistaja-asiakkaille. Osuustoiminnallisen yrityksen peruseriaatteen mukaisesti hyöty jaetaan sen mukaan, kuinka paljon kukin jäsen osuuskunnan palveluita käyttää. OP palkitsee asiakkaitaan vahinkovakuutuseduilla ja OP-bonuksilla, joita kertyy asiakkaalle asioinnin keskittämisen suhteessa miltei kaikesta asioinnista. Omistaja-asiakkailta on myös mahdollisuus sijoittaa omaan osuuspankkiinsa Tuotto-osuuksien kautta. Tuotto-osuuksille maksetaan vuosittain korkoa pankkien voitonjakona.

Tuloksesta maksetuilla veroilla mitattuna OP Ryhmä on yksi Suomen suurimmista veronmaksajista. Kaikki 178 osuuspankkia maksavat yhteisöveronsa paikallisesti toimialueelle. Maksamalla verot Suomeen ryhmä on edistämässä koko Suomen menestystä.

Vastuullisuus

Yhteiskuntavastuu on tiivis osa OP Ryhmän liiketoimintaa ja strategiaa. Yhteiskuntavastuun toimenpiteissä ryhmä huomioi taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun. OP Ryhmän tavoite yhteiskuntavastuussa on olla toimialan edelläkävijä Suomessa. OP Ryhmä on sitoutunut noudattamaan Global Compact -aloitteen kymmentä periaatetta ihmisoikeuksista, työelämän oikeuksista, ympäristöperiaatteista ja korruption torjunnasta.

OP on noudattanut vuodesta 2009 lähtien YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteita. Ryhmä kehittää jatkuvasti omia vastuullisen sijoittamisen toimintatapojaan pyrkien samalla edistämään koko sijoitusalan kehittymistä estistä vastuullisempaan suuntaan. Huhtikuussa OP perusti vastuullisen sijoittamisen ESG-yksikön. Yksikön tavoitteena on syventää ja laajentaa entisestään vastuulliseen sijoittamiseen liittyvän informaation jalostamista ja hyödyntämistä sekä aktiivista vaikuttamista OPn omistamiin sijoituskohteisiin. Vuoden 2015 lopussa OP ilmoitti sulkevansa hiiliyhtiöt pois aktiivisista sijoituksista. Hiiliyhtiöiden kartoitustyö saatiin päätökseen heinäkuussa ja sen tuloksena OP poissulkee sijoitusuniversumistaan 60 yhtiötä.

OP järjesti jo toista kesää peräkkäin nuorille työpaikkoja "Kesäduuni OPn piikkiin"-kampanjan kautta. Kampanjassa OP maksaa kahden viikon palkan 15–17-vuotiaalle nuorelle, joka työllistyy yleishyödylliseen yhdistykseen. Tänä vuonna kampanjan kautta työllistyi yli 900 nuorta.

Asiakkuudet ja asiakasedut

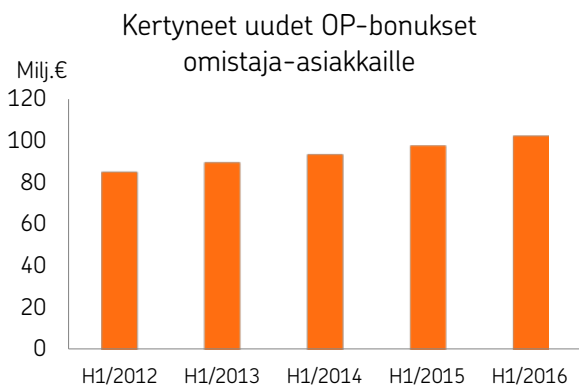
OP Ryhmän omistaja-asiakkaiden määrä kasvoi tammi-kesäkuussa 191 000:lla lähes 1,7 miljoonaan. Uusi osuuspankki, OP Helsinki, syntyi 1.4.2016. Uudistuneen pankin myötä pääkaupunkiseutu sai oman osuuspankin 20 vuoden tauon jälkeen. OP Helsingin osuuspankkiin kesäkuun lopussa osuuspankkien omistaja-asiakkaiden määrän kasvusta oli yli 163 000.

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden sijoitukset osuuspankkien Tuotto-, jäsen- ja lisäosuuksiin olivat kesäkuun lopussa yhteensä 2,8 miljardia euroa (2,8).

OP Ryhmä sai katsauskaudella uusia pankkiasiakkaita 77 000, eli 17 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Toisella vuosineljänneksellä kasvu oli 21 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin.

OP Ryhmän asiakasmäärä kasvoi tammi–kesäkuussa nettomääräisesti 20 000:lla. Kesäkuun lopussa asiakkaita oli 4 324 000. Henkilöasiakkaiden määrä oli 3 886 000 ja yritysasiakkaiden määrä 438 000. Ryhmään siirtyneiden kuuden POP Pankin asiakkaiden palvelut muuttuvat loppuvuoden aikana vaihteittain POP-palveluista OP-palveluihin. Pankki- ja vahinkovakuutustoiminnan yhteisten asiakkaiden määrä kasvoi tammi-kesäkuussa 39 000:lla lähes 1,7 miljoonaan.

Osuuspankkien omistaja-asiakkaiden pankki-, vahinkovakuutus- ja varallisuudenhoitoasioinnista kertyy OP-bonuksia. Asioinnin keskittämisestä OP-bonusasiakkaille tammi–kesäkuussa kertyneiden uusien bonusten arvo oli yhteensä 102 miljoonaa euroa (97). Bonuksia käytettiin pankki- ja varallisuudenhoitopalveluihin yhteensä 52 miljoonaa euroa (54) ja vahinkovakuutus- ja vakuutusmaksuihin 52 miljoonaa euroa (49). OP-bonuksia käytettiin 1 080 000 vakuutuslaskuun (994 000), joista 142 000 laskua (129 000) maksettiin kokonaan bonuksilla.

Vahinkovakuutuksen etuasiakastalouksille annettiin katsauskaudella 43 miljoonaa euroa (40) keskittämisalennuksia.

Katsauskaudella kertyneen Tuotto- ja lisäosuuksille maksettavan koron arvioidaan olevan yhteensä 40 miljoonaa euroa (32). Tuotto-osuuksien tuottotavoite vuodelle 2016 on 3,25 prosenttia ja se lasketaan sijoitusten tekopäivästä lähtien.

OP seuraa jatkuvasti, kuinka suuri osa asiakkaista olisi valmis suosittelemaan finanssiryhmää palveluntarjoajana. Suositelua mitataan Net Promoter Score -mittarilla (NPS).

Ryhmän tavoitteena on nostaa NPS-arviot kautta linjan 60 pisteeseen vuoden 2016 aikana. Alkuvuoden aikana NPS-arviot ovat parantuneet kaikilla osa-alueilla.

NPS	Henkilöasiakkaat			Yritysasiakkaat		
	Q2/2016	2015	2014	Q2/2016	2015	2014
Pankkitoiminta	66	50	40	62	40	25
Vahinkovakuutus	37	32	29	37	27	19
Säästäminen ja sijoittaminen	49	43	36	-	-	-

Pohjola Terveys Oy:n (aiemmin Omasairaala) toiminnassa palautetta kerätään potilaskäyntien yhteydessä. Pohjola Terveiden NPS-arvio alkuvuoden osalta oli 96 (v. 2015: 95 ja v. 2014: 94).

Monikanavaiset palvelut

Ryhmän monikanavainen palveluverkosto koostuu konttori-, verkko-, puhelin- ja mobiilipalveluista. Henkilökohtaista asiakaspalvelua tarjotaan sekä konttoreissa että digitaalisesti. Ryhmän tavoitteena on tarjota toimialan paras monikanavainen asiakaskokemus luomalla jatkuvia ja merkityksellisiä kohtaamisia kaikissa kanavissa.

OP-mobiili oli kesäkuussa asiakkaiden päivittäisasiointin pääkanava noin 11 miljoonalla käynnillä. Op.fi:n käyntien määrä oli noin 10 miljoonaa. Vuonna 2012 julkaistun OP-mobiilin käyntien määrä ohitti ensimmäisen kerran op.fi:n käyntien määrän maaliskuussa 2016. Pivo-mobiilisovelluksen käyntien määrä oli kesäkuussa noin 1,6 miljoonaa.

Mobiilipalvelut olivat katsauskaudella kehittämisen keskiössä. Huhtikuun alussa lähimaksaminen puhelimella tuli mahdolliseksi, kun OP lanseerasi Pivon lähimaksuominaisuuden. OP oli Suomessa ensimmäinen pankki, joka toi lähimaksamisen mobiiliin ja Euroopassakin ensimmäisten pankkien joukossa. Toukokuussa OP lanseerasi kaksi yritysasiakkaille suunnattua palvelua: Pivo Kassin ja OP-yritysmobiilin. Pivo Kassa on pienen yrityksen kassapalvelu, joka tarjoaa kaiken tarvittavan sekä kivijalkakaupan että verkkokaupan maksuliikenteeseen ja myyntiin. OP-yritysmobiililla yrittäjä voi hoitaa peruspankkiasioiden lisäksi myös esimerkiksi laskuttamisen ja saatavien seurannan.

Verkko- ja mobiilipalveluiden kasvusta huolimatta ryhmällä on edelleen maan kattavin konttoriverkosto, johon kuuluu noin 450 toimipaikkaa ympäri maata. Oman konttoriverkoston toimintaa tukee lisäksi laaja asiamies- ja kumppanuusverkosto, jonka merkitys on erityisen suuri vahinkovakuutusten myynnissä.

Ryhmä on laajasti läsnä yleisimmässä sosiaalisen median kanavissa, joissa sillä on yhteensä noin 250 000 seuraajaa. Ryhmän valtakunnallisten some-tilien lisäksi monilla osuuspankeilla on omat Facebook-sivut, joilla ne jakavat paikalliselle asiakaskunnalle suunnattuja julkaisuja. Asiakkaat ja muut sidosryhmät tavoitetaan myös OPn blogi- ja sisältöalusta taloudessa.fi:ssä, joka uudistui vuoden alussa. Uudistuksen jälkeen sivustolla on vierailut keskimäärin 100 000 kävijää kuukaudessa.

Ryhmä avasi 1.8.2016 toisen yksityissairaalan Tampereelle. Ensimmäinen sairaala perustettiin Helsinkiin vuonna 2013 Omasairaalan nimellä. Tampereen sairaalan avaamisen

yhteydessä Omasairaala Oy:n nimi vaihdettiin Pohjola Terveys Oy:ksi. Vuosina 2017–2018 avataan uudet Pohjola Sairaalat myös Ouluun, Turkuun ja Kuopioon. Kesäkuussa julkistettiin suunnitelma perustaa Pohjola Lääkäriasemia eri puolille Suomea. Pohjola Lääkäriasemat täydentävät yliopistosairaalakapungeissa toimivia Pohjola Sairaaloita ja laajentavat terveys- ja hyvinvointipalvelujen verkoston maanlaajuiseksi. Pohjola Lääkäriasemat tarjoavat yleis- ja erikoislääkäripalvelut sekä diagnostiikkapalveluita.

Vakavaraisuus

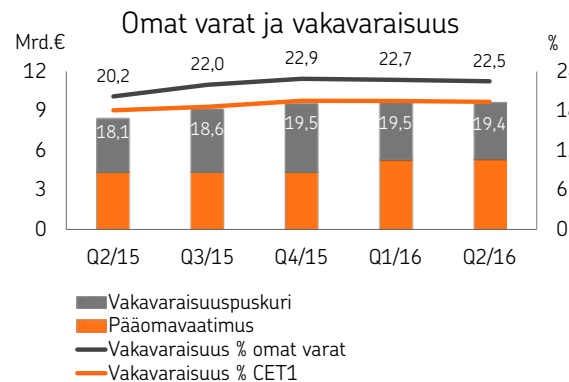
Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Rahoitus- ja vakuutusryhmittymän (Rava) valvonnasta annetun lain mukaan lasketut OP Ryhmän omat varat ylittivät katsauskauden lopussa laissa määritellyn vähimmäismäärän 3,8 miljardilla eurolla (4,7). Puskuria laskivat luottolaitosvakavaraisuudessa vuoden alusta käyttöön otettu muun rahoitusjärjestelmän kannalta merkittävän luottolaitoksen (O-SII) 2 prosenttiyksikön lisäpääomavaatimus sekä vakuutusliiketoiminnan arvostuserojen lasku. Vuoden alusta vakuutussektorin vakavaraisuus on laskettu Solvenssi II:n mukaisesti ja luvut on esitetty siirtymäsäännöt huomioiden. Myös vertailutiedot on esitetty uuden sääntelyn mukaisina. O-SII-lisäpääomavaatimus nosti luottolaitosvakavaraisuuden pääomavaatimuksen 10,5 prosentista 12,5 prosenttiin riskipainotetuista eristä laskettuna. Ryhmän omien varojen määrä suhteessa vähimmäispääomavaatimukseen oli 163 prosenttia (191). O-SII-lisäpääomavaatimus alensi suhdelukua 22 prosenttiyksikköä. Lisäpääomavaatimusten ja Solvenssi II:n seurauksena Rava-vakavaraisuus ei enää kuvaa Rava-ryhmittymän pääomien minimitasoa, vaan tasoa, jonka puitteissa ryhmittymä voi toimia ilman puskurien alituksesta seuraavia viranomaisvelvoitteita.

Luottolaitosvakavaraisuus

Ryhmän CET1-vakavaraisuus oli katsauskauden lopussa 19,4 prosenttia (19,5). Luottokannan kasvusta johtuva kokonaisriskin kasvu ylitti ydinpääomien kasvun. Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden (IAS 19) alentuneista markkinakoroista johtuvat laskennalliset oikaisut laskivat katsauskaudella ryhmän CET1-vakavaraisuutta noin 0,5 prosenttiyksikköä.

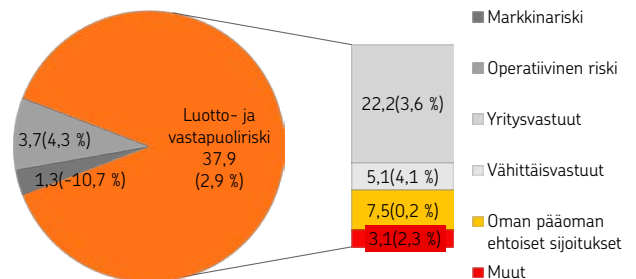
OP Ryhmän luottolaitostoiminnan vakavaraisuus on vahva suhteessa lakisääteiseen ja viranomaisen asettamiin vakavaraisuusvaatimuksiin. Lakisääteinen minimi vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja CET1-vakavaraisuudelle 4,5 prosenttia. Luottolaitoslain mukainen 2,5 prosentin kiinteä lisäpääomavaatimus ja 2 prosentin O-SII-lisäpääomavaatimus nostavat käytännössä alarajan vakavaraisuussuhteelle 12,5 prosenttiin ja CET1-vakavaraisuudelle 9 prosenttiin.

Ryhmän luottolaitostoiminnan ydinpääoma oli katsauskauden lopussa 8,3 miljardia euroa (8,2). Ydinpääomaa kasvattivat pankkitoiminnan tulos sekä osingot ryhmän vakuutusyhteisöiltä. IAS 19 -oikaisu laskivat ydinpääomien määrää. Tuotto-osuuksien määrä ydinpääomissa pysyi ennallaan 2,5 miljardissa eurossa.

Kokonaisriski oli katsauskauden lopussa 42,9 miljardia euroa (41,8), eli 2,5 prosenttia suurempi kuin viime vuoden lopussa. Yritysvastuiden ja vähittäisvastuiden keskimääräiset riskipainot pysyivät käytännössä ennallaan.

Kokonaisriski 30.6.2016, yhteensä 42,9 mrd.€ (muutos vuoden alusta 2,5 %)

Oman pääoman ehtoisiiin sijoituksiin sisältyy ryhmän sisäisiä vakuutusyhtiöomistuksia riskipainotettuina erinä 6,5 miljardia euroa (6,5).

OP Ryhmä sai lokakuussa 2015 EKP:lta luvan käsitellä rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisäiset vakuutusyhtiösijoitukset riskipainotettuina erinä aiemman käytännön mukaisesti. Vakuutusyhtiösijoituksiin sovellettava menetelmä johtaa noin 280 prosentin riskipainoon.

Finanssivalvonta päätti kesäkuussa 2016 edelleen olla asettamatta pankeille syklistyyttä vähentävää lisäpääomavaatimusta. Finanssivalvonta tekee makrovakauspäätöksen neljännesvuosittain. Finanssivalvonta ryhtyy kuitenkin toimenpiteisiin asuntolainojen 10 prosentin riskipainoalarajan asettamiseksi, millä sen mukaan pyritään varautumaan kasvaneeseen järjestelmäriskiiin. Asuntoluottojen riskipainojen 10 prosentin alaraja laskisi CET1-vakavaraisuutta

arviolta 0,9 prosenttiyksikköä ja Rava-vakavaraisuutta 7 prosenttiyksikköä.

Tulevissa säännöksissä on mukana velkaantumistasetta kuvaava mittari eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio). OP Ryhmän pankkitoiminnan vähimmäisomavaraisuusaste on nykytulkintojen mukaan arviolta 7,2 prosenttia katsauskauden lopun luvuilla laskettuna säännösluonnosten mukaisen minimitasen ollessa 3 prosenttia.

Vahinko- ja henkivakuutus

Vakuutussektorin vakavaraisuussäännökset muuttuivat vuoden 2016 alussa. Vakuutussektorin Solvenssi II -säännösmuutoksilla pyritään parantamaan vakuutusyhtiöiden omien varojen laatua, parantamaan yhtiöiden omaa riskienhallintaa, lisäämään pääomavaateen riskiperusteisuutta ja yhtenäistämään vakuutussektorin vakavaraisuussäännöksiä Euroopassa.

Solvenssi II	Vahinkovakuutus*		Henkivakuutus	
	30.6. 2016	31.12. 2015	30.6. 2016	31.12. 2015
Omat varat, milj. € **	1 134	1 105	1 389	1 419
Pääomavaade, milj. €**	694	698	784	692
Solvenssisuhde, % (siirtymäsäännös huomioiden)	163	158	177	205
Solvenssisuhde, % (ilman siirtymäsäännöstä)	145	139	134	149

* Vahinkovakuutus sisältää OVY Vakuutus Oy:n

** siirtymäsäännökset huomioiden

Euroopan keskuspankin (EKP) valvonta

OP Ryhmä on EKP:n valvonnassa. EKP on asettanut vuonna 2015 OP Ryhmälle luottolaitoslain mukaisen harkinnanvaraisen lisäpääomavaatimuksen osana valvojan arvioon (SREP) liittyvää prosessia. Harkinnanvarainen lisäpääomavaatimus on ydinpääomien vaatimukset huomioon ottaen 9,75 prosenttia ja O-SII-lisäpääomavaatimus huomioiden 11,75 prosenttia. OP Ryhmän vahva vakavaraisuusasema ja korkea vakavaraisuustavoite huomioiden harkinnanvaraisella lisäpääomavaatimuksella ei ole käytännön vaikutusta OP Ryhmän vakavaraisuusasemaan tai liiketoimintaan. Vuoden 2016 SREP-prosessi on EKP:ssa käynnissä, ja tuloksia odotetaan loppuvuoden aikana.

EKP on kiinnittänyt huomiota OP Ryhmän luottoriskimallien validointiprosessin puutteisiin. EKP voi määrätä havaitsemiensa puutteiden johdosta ryhmälle seuraamuksia. Seuraamuksena voi olla esimerkiksi vakavaraisuuslaskennassa käytettävien riskipainojen nostaminen määräajaksi. Asian käsittely on EKP:ssä kesken, ja lopullista EKP:n päätöstä asiasta odotetaan kolmannen vuosineljänneksen aikana.

OP Ryhmä on käynnistänyt korjaavat toimenpiteet puutteiden poistamiseksi ja kaikki myöhästyneet validoinnit on saatu valmiiksi kesäkuun 2016 loppuun mennessä. Validointien

perusteella ei ilmennyt tarpeita tehdä muutoksia käytettyihin luottoriskimalleihin tai riskipainoihin.

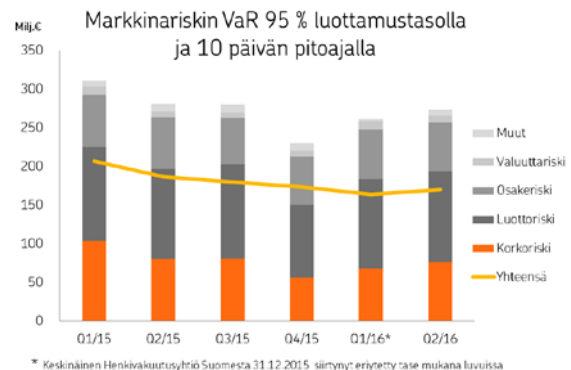
Riskiasema

OP Ryhmän riskiasema on säilynyt vakaana. Riskinkantokyky on vahva ja turvaa ryhmän liiketoiminnan edellytykset.

Vahva riskinkantokyky ja maltillinen tavoiteriskitaso pitävät luottoriskiaseman vakaana.

OP Ryhmän rahoitus- ja maksuvalmius on hyvä. Rahoituksen saatavuus on säilynyt hyvänä. Katsauskauden aikana ryhmä laski liikkeelle pitkäaikaisia joukkovelkakirjalainoja yhteensä 2,1 miljardin euron edestä. Lisäksi OP Ryhmä osallistui EKP:n kohdennettujen pitempiaikaisten rahoitusoperaatioiden toiseen sarjaan (TLTRO-II) 1 miljardilla eurolla. Talletusten osuus luottokannasta on säilynyt vakaana katsauskauden ajan.

OP Ryhmän markkinariskiasema oli katsauskaudella vakaa. Ryhmän markkinariskiä mittaava VaR-tunnusluku oli katsauskauden lopulla 170 miljoonaa euroa (174). Ryhmän markkinariskiä kuvaava VaR-tunnusluku sisältää vakuutusyhteisöjen kokonaistaseen, trading-toiminnan, likviditeettireservin ja sisäisen pankin korkoriskiposition.

Operatiivisten riskien arvioidaan olevan maltillisella tasolla. Tapahtuneet terrori-iskut korostavat kuitenkin edelleen terrorismin rahoituksen estämisen menettelytapojen tehokkuudelle ja toiminnan valvonnalle asetettuja vaatimuksia myös OP Ryhmässä.

Etusopijaisten eläkejärjestelyiden riskit liittyvät korko- ja markkinariskisiin, eläkkeiden tuleviin korotuksiin sekä elinajanodotteen pitenemiseen. Eläkevelvoitteen diskonttauksessa käytettävän korkotason muutoksella on olennainen vaikutus eläkevelvoitteen määrään. Katsauskaudella muihin laajan tuloksen eriin kirjattu etusopijaisten eläkejärjestelyiden nettovelan kasvu heikensi katsauskauden laajaa tulosta ennen veroja 271 miljoonaa euroa. Vertailukaudella etusopijaisten eläkejärjestelyiden nettovelan supistuminen paransi laajaa tulosta ennen veroja 284 miljoonaa euroa.

Pankkitoiminta

Pankkitoiminnan keskeiset riskit ovat asiakasliiketoiminnasta syntyvä luottoriski sekä markkinariski.

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Ongelmasaamisten yhteismäärä oli 2,4 miljardia euroa (2,1). Ongelmasaamisilla tarkoitetaan yli 90 päivää erääntyneitä saamisia, muita riskillisiksi luokiteltuja saamisia sekä saamisia, joihin kohdistuu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuva lainanhoitojousto. Lainanhoitojoustot ovat asiakkaan aloitteesta sovittuja helpotuksia alkuperäiseen maksuohjelmaan ja niillä pyritään auttamaan asiakasta selviytymään väliaikaisista maksuvaikkeuksista. Osuuspankit pyrkivät toiminnallaan aktiivisesti löytämään ratkaisuja asiakkaiden väliaikaisten maksuvaikkeuksien ylittämiseksi. Muista kuin asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuneita maksuohjelmamuutoksia ei luokitella ongelmasaamisiksi. Arvonalentumisten määrä pysyi alhaisena ja oli 0,06 prosenttia (0,10) luotto- ja takauskannasta.

Luotto- ja takauskanta kasvoi katsauskaudella 1,7 miljardia euroa 79,5 miljardiin euroon. Henkilöasiakkaiden osuus luotto- ja takauskannasta oli 60 prosenttia (60). Henkilöasiakkaiden vastuiden kuudesta pääluokasta kahteen parhaimpaan luokkaan kuului 83 prosenttia (83) ja kahteen heikoimpaan luokkaan 3 (3) prosenttia vastuista. Yritysassiakkaiden (ml. asuntoyhteisöt) osuus luotto- ja takauskannasta oli 37 prosenttia (36). Yritysassiakkaiden vastuista parhaimpiin luottoluokkiin 1–5,5 luokiteltujen vastuiden osuus oli 59 prosenttia (59) ja kahden heikoimman luottoluokan vastuut olivat 434 miljoonaa euroa (441) eli 1,2 prosenttia (1,2).

Yhdenkään asiakkaan asiakasriski ei vähennyserien ja muiden luottoriskin vähentämistekniikoiden jälkeen ylittänyt kymmentä prosenttia omista varoista. Asiakasriskejä kattavat pankkitoiminnan omat varat olivat 9,6 miljardia euroa (9,4).

Yritykset ja asuntoyhteisöt -sektorilla merkittävimmät toimialat vastuiden määrällä mitattuna olivat asuntojen vuokraus ja hallinta 22,0 prosenttia (21,9), muiden kiinteistöjen vuokraus ja hallinta 11,5 prosenttia (11,7) sekä kauppa 9,3 prosenttia (9,6). Asuntojen vuokraus ja hallinta -toimialan vastuista 92 prosenttia oli asuntoyhteisöjen vastuuta ja 15 prosenttia oli julkisyhteisöjen takaamia.

Pankkitoiminnan korkoriski mitattuna yhden prosenttiyksikön koronlaskun vaikutuksena 12 kuukauden korkokatteeseen oli kesäkuun lopussa 194 miljoonaa euroa (215).

Vahinkovakuutus

Vahinkovakuutuksen keskeiset riskit ovat vahinkokehitykseen liittyvät vakuutustekniset riskit, vakuutusvelan katteena olevien sijoitusten markkinariskit, eläkemuoitoisen vakuutusvelan edunsaajien eliniän ennakoitua nopeampi kasvu, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutusvelan diskonttokoron ja markkinakorkojen välinen ero.

Ennustettujen elinikien piteneminen yhdellä vuodella kasvattaisi eläkemuoitoista vakuutusvelkaa 41 miljoonaa euroa. Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 23 miljoonaa euroa.

Vahinkovakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vahinkovakuutuksen merkittävin

markkinariski on markkinakorkojen laskun vakuutusvelan arvoa ja pääomavaadetta nostava vaikutus. Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuusasema oli vuoden vaihteen tasolla.

Sijoitusten riskitaso (VaR 95 prosenttia, 1 kuukauden pitoaika) oli tarkastelukauden lopussa hieman edellistä vuodenvaihdetta korkeampi. Sijoitussalkun allokaatiota ei ole olennaisesti muutettu. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisten lisäksi joukkovelkakirjalainoin. Koko taseen korkoriski on säilynyt vakaana.

Varallisuudenhoito

Varallisuudenhoidon keskeisimmät riskit ovat henkivakuutuksen sijoitusomaisuuden markkinariskit, vakuutusvelan arvostamisessa käytetty korkotaso sekä vakuutettujen elinajanodotteen ennakoitua nopeampi kasvu.

Ennustettujen elinikien piteneminen yhdellä vuodella kasvattaisi vakuutusvelkaa 24 miljoonaa euroa. Vakuutusvelan arvostamisessa käytetyn korkotason laskeminen 0,1 prosenttiyksiköllä kasvattaisi vakuutusvelkaa 40 miljoonaa euroa. Suomi-yhtiöstä siirtynyttä eriytettyä henkivakuutuskannan riskiä on puskuroitu. Puskuri riittää kattamaan merkittävän negatiivisen sijoitusomaisuuden tuoton eriytetylle kannalle, minkä jälkeen OP Ryhmä kantaa kannan riskit.

Henkivakuutuksen vakuutusteknisissä riskeissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia. Henkivakuutuksen Solvenssi II:n mukainen vakavaraisuusasema oli katsauskauden lopussa muun muassa pitkien korkojen laskun vuoksi vuodenvaihteen tasoa alempana.

Sijoitusten riskitaso (VaR 95 prosenttia, 1 kuukauden pitoaika) oli tarkastelukauden lopussa hieman edellistä vuodenvaihdetta korkeampi. Sijoitussalkun allokaatiota ei ole olennaisesti muutettu. Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkojohdannaisten lisäksi joukkovelkakirjalainoin. Koko taseen korkoriski on säilynyt vakaana.

Muu toiminta

Muun toiminnan keskeiset riskit ovat likviditeettireservin luotto- ja markkinariskit sekä likviditeettiriskit. Markkinariski on merkitykseltään suurin likviditeettireserviin sisältyvissä saamistodistuksissa.

Likviditeettireservin sijoitusten määrän kasvusta huolimatta markkinariskit (VaR 95 prosenttia) laskivat katsauskaudella hieman allokaatiomuutosten seurauksena.

OP Ryhmä turvaa maksuvalmiutensa likviditeettireservillä, joka muodostuu pääasiassa talletuksista keskuspankkiin ja keskuspankkirahoituksen vakuudeksi kelpaavista saamisista. Likviditeettireservi ja muut varautumissuunnitelman mukaiset lisärahoituslähteet riittävät kattamaan vähintään kahden vuoden rahoitustarpeen tilanteessa, jossa tukkuvarainhankinta ei toimisi ja talletuskanta supistuisi maltillisesti.

OP Ryhmän maksuvalmiutta ja likviditeettireservin riittävyyttä seurataan muun muassa maksuvalmiusvaatimusta mittaavalla LCR-suhdeluvulla. Siirtymäsäännösten mukaan LCR-suhdeluvun

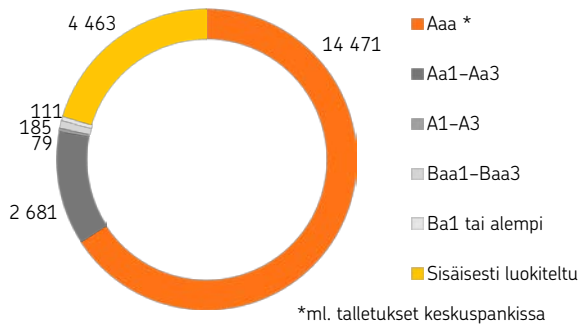
on oltava vähintään 70 prosenttia vuonna 2016 ja vähintään 100 prosenttia vuoden 2018 alusta alkaen. OP Ryhmän LCR-suhdeluku oli kesäkuun lopussa 111 prosenttia.

Likviditeettireservi

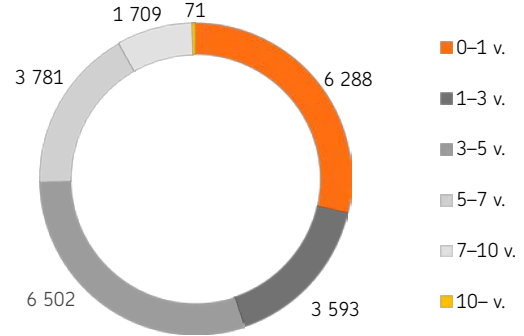
Mrd.€	30.6.2016	31.12.2015	Muutos, %
Talletukset keskuspankissa	4,8	8,5	-43,7
Vakuuskelpoiset saamistodistukset	12,5	10,6	18,3
Vakuuskelpoiset yritysluotot	3,2	4,3	-26,3
Yhteensä	20,5	23,4	-12,4
Ei-vakuuskelpoiset saamiset	1,5	0,8	84,3
Likviditeettireservi markkina-arvoin	22,0	24,2	-9,1
Vakuuden aliarvostus (Haircut)	-1,2	-1,2	-3,2
Likviditeettireservi vakuusarvoin	20,8	23,0	-9,4

Likviditeettireservi sisältää hyvän luottoluokituksen omaavien valtioiden, kuntien, rahoituslaitosten ja yritysten liikkeeseen laskemia saamistodistuksia, arvopaperistettuja saamisia ja vakuuskelpoisia luottoja. Likviditeettireserviin kuuluvat saamistodistukset on reservilaskelmassa arvostettu markkinoilta saataviin noteerauksiin.

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen luottoluokitusjakauma 30.6.2016, milj.€

Likviditeettireserviin luettavien rahoitusvarojen maturiteettijakauma 30.6.2016, milj.€

Luottoluokitukset

Luokituslaitos	Lyhyt varainhankinta	Näkymä	Pitkä varainhankinta	Näkymä
Standard & Poor's	A-1+	Negatiivinen	AA-	Negatiivinen
Moody's	P-1	Vakaa	Aa3	Vakaa

OP Yrityspankki Oyj:llä on luottoluokitukset Standard & Poor's Credit Market Services Europe Limitedistä ja Moody's Investors Service Ltd:stä. OP Yrityspankin luottokelpoisuutta arvioidessaan luottoluokituslaitokset ottavat huomioon koko OP Ryhmän taloudellisen aseman.

OP Ryhmän ja OP Yrityspankki Oyj:n luottoluokitukset eivät muuttuneet katsauskaudella.

Standard & Poor's vahvisti heinäkuussa 2016 OP Yrityspankki Oyj:n pitkien luottojen luokituksen AA- ja lyhyiden luottojen luokituksen A-1+ ja säilytti näkymät negatiivisina.

Liiketoimintasegmenttien tulos

OP Ryhmän liiketoimintasegmentit ovat Pankkitoiminta, Vahinkovakuutus ja Varallisuudenhoito. Liiketoimintasegmentteihin kuulumaton toiminta esitetään segmentissä "Muu toiminta". Segmenttiraportointi laaditaan noudattaen OP Ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteita.

Pankkitoiminta

- Tulos ennen veroja oli 295 miljoonaa euroa (356). Tuotot pienenevät 5,3 prosenttia sijoitustoiminnan nettotuottojen laskun johdosta. Sijoitustoiminnan tuottoja laski merkittävästi ryhmän pankki- ja muun toiminnan välinen toimintamallin muutos. Kulut kasvoivat 3,8 prosenttia.
- Luottokanta kasvoi vuodessa 5,0 prosenttia ja talletuskanta 5,1 prosenttia. Nostettujen uusien asuntoluottojen määrä kasvoi vertailukaudesta 12,8 prosenttia ja yritysluottojen määrä 11,4 prosenttia.
- Arvon alentumisten määrä, 23 miljoonaa euroa (37), oli 0,06 prosenttia (0,10) luotto- ja takauskannasta.

Pankkitoiminnan avainlukuja

Milj. €	1-6/2016	1-6/2015	Muutos, %	1-12/2015
Korkokate	561	541	3,6	1 108
Nettopalkkiotuotot	389	349	11,3	663
Sijoitustoiminnan nettotuotot	-24	85		120
Muut tuotot	15	19	-18,3	36
Tuotot yhteensä	941	994	-5,3	1 927
Henkilöstökulut	236	240	-1,8	472
Poistot ja arvonalentumiset	23	24	-1,7	52
Liiketoiminnan muut kulut	277	253	9,6	512
Kulut yhteensä	536	516	3,8	1 037
Saamisten arvonalentumiset	23	37	-37,3	77
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	87	85	3,2	171
Tulos ennen veroja	295	356	-17,3	642
Kulu-tuotto-suhde, %	57,0	52,0	5,0	53,8
Milj. €	30.6.2016	30.6.2015	Muutos, %	31.12.2015
Nostetut asuntoluotot	3 565	3 162	12,8	6 577
Nostetut yritysluotot	3 521	3 160	11,4	6 631
Välitetyt kiinteistökaupat, kpl	6 115	5 851	4,5	12 149
Mrd. €				
Luottokanta				
Asuntoluotot	35,9	34,5	4,2	35,3
Yritysluotot	18,6	17,7	4,6	18,5
Muut luotot	22,5	21,1	6,7	21,5
Luottokanta yhteensä	77,0	73,3	5,0	75,2
Takauskanta	2,6	2,8	-8,3	2,6
Talletukset				
Käyttely- ja maksuliiketalletukset	36,3	33,0	10,1	34,7
Sijoitustalletukset	17,5	18,3	-4,0	17,2
Talletukset yhteensä	53,8	51,2	5,1	51,9

Markkinaosuus, %**	30.6.2016	30.6.2015	Muutos, %	31.12.2015
Luottokannasta	34,9	34,6	0,3*	34,9
Talletuskannasta	37,5	36,6	0,9*	37,1

* suhdeluvun muutos

** ilman rahoitus- ja vakuutuslaitosten luottoja ja talletuksia

Luottokannan kasvu jatkui. Luottokanta kasvoi vuodessa 5,0 prosenttia ja tammi-kesäkuussa 2,4 prosenttia. Nostettujen uusien asuntoluottojen määrä kasvoi vertailukaudesta 12,8 prosenttia ja yritysluottojen 11,4 prosenttia.

Talletuskanta kasvoi vuodessa 5,1 prosenttia. Sijoitustalletusten määrä laski vertailukaudesta alhaisen korkotason ja määräaikaistalletusten laskeneiden marginaalien johdosta. Maksuliiketalletusten määrä kasvoi vuodessa 10,1 prosenttia.

Ryhmän markkinaosuus asuntoluotoissa kasvoi vuodessa 0,6 prosenttiyksikköä ja oli kesäkuun lopussa 38,8 prosenttia. Yritysluottojen markkinaosuus kasvoi samalla ajanjaksolla 1,0 prosenttiyksikköä 37,4 prosenttiin (36,4). Markkinaosuus euromääräisestä talletuskannasta ilman rahoitus- ja vakuutuslaitoksia oli 37,5 prosenttia (36,6).

OP Ryhmän Kiinteistökeskusten välittämien asuntokauppojen määrä kasvoi 4,5 prosenttia vertailukaudesta.

Pankkitoiminnan tulos

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja oli 295 miljoonaa euroa (356). Tuotot pienenevät 5,3 prosenttia ja kulut kasvoivat 3,8 prosenttia. Segmentin tuottojen pienentymiseen vaikuttivat ryhmän sisäisen toimintamallin muutos sekä johdannaisten negatiivisen CVA-arvostuksen kasvu. Tuottojen lasku vaikutti myös kulu-tuotto-suhteeseen, joka oli 57 prosenttiyksikköä (52). Arvon alentumisten määrä 23 miljoonaa euroa (37), oli 0,06 (0,10) prosenttia luotto- ja takauskannasta.

Ryhmän sisäistä toimintamallia muutettiin katsauskauden alussa siirtämällä Marketsin korko- ja valuuttatradings sekä joukkovelkakirjalainakaupankäynti Pankkitoiminta-segmentistä Muu toiminta -segmenttiin. Muutos vaikuttaa Pankkitoiminnan ja muun toiminnan korkokatteeseen, palkkiotuottoihin sekä sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Tämä muutos yhdessä muiden sisäisten toimintamallien muutosten kanssa heikensi

pankkitoiminnan tulosta ennen veroja noin 14 miljoonaa euroa. Muutos paransi vastaavasti Muun toiminnan tulosta. Vertailukauden tietoja ei ole muutettu.

Korkokate kasvoi 561 miljoonaan euroon (541). Kasvuun vaikuttivat luottokannan kasvu, luottokannan keskimääräisen marginaalitason nousu ja talletusvarainhankinnan kustannusten aleneminen.

Pankkitoiminnan nettopalkkiotuotot kasvoivat 40 miljoonaa euroa 389 miljoonaan euroon (349). Palkkiotuottojen kasvuun vaikutti ryhmän sisäisen toimintamallin muutos, jonka seurauksena palkkiotuottoihin tuloutui 42 miljoonaa euroa johdannais- ja valuuttakaupan palkkioita. Maksuliikkeeseen liittyvät palkkiot kasvoivat 3 miljoonaa euroa, varallisuudenhoitoon liittyvät palkkiot pienenevät 4 miljoonaa euroa ja vahinkovakuutukseen liittyvät palkkiot pienenevät 2 miljoonaa euroa.

Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä pienenevät 109 miljoonaa euroa. Sijoitustoiminnan nettotuottoja pienensi korkojen muutoksista ja muista markkinamuutoksista aiheutunut 38 miljoonan euron (4) negatiivinen CVA-arvostus. Ryhmän sisäisen toimintamallin muutoksen seurauksena käypään arvoon arvostettavien tase- ja johdannaisten arvonmuutokset kohdistetaan osittain Muu toiminta -segmenttiin Pankkitoiminnan sijaan. Vertailukaudella näitä käyvän arvon muutoksia kirjattiin Pankkitoimintaan 62 miljoonaa euroa.

Kulut kasvoivat 3,8 prosenttia ja olivat 536 miljoonaa euroa (516). Liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 9,6 prosenttia. ICT-kulujen kasvu oli 16 miljoonaa euroa eli 17,8 prosenttia. ICT-kuluja kasvattivat voimakkaat panostukset kehittämiseen sekä volyymin kasvu.

Henkilöstökulut pienenevät 4 miljoonaa euroa ja olivat 236 miljoonaa euroa (240).

Vahinkovakuutus

- Tulos ennen veroja oli 117 miljoonaa euroa (144). Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 154 miljoonaa euroa (78).
- Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 2,6 prosenttia (4,6).
- Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 88,2 prosenttia (87,8) ja operatiivinen liikekulusuhde 18,4 prosenttia (18,2). Yhdistetty kulusuhde oli 89,8 prosenttia (89,4).
- Sijoitustuotot käyvin arvoin olivat 3,1 prosenttia (1,3).

Vahinkovakuutuksen avainlukuja

Milj. €	1-6/2016	1-6/2015	Muutos, %	1-12/2015
Vakuutusmaksutuotot	700	682	2,6	1397
Korvauskulut	440	432	2,0	885
Vakuutuskate	260	250	3,8	512
Sijoitustoiminnan nettotuotot	55	86	-36,9	125
Muut nettotuotot	-33	-36	-9,3	-70
Tuotot yhteensä	281	301	-6,4	567
Henkilöstökulut	53	53	-0,4	101
Poistot ja arvonalentumiset	19	18	8,6	37
Liiketoiminnan muut kulut	92	86	7,6	168
Kulut yhteensä	164	156	5,0	306
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	1	1	13,4	2
Tulos ennen veroja	117	144	-18,8	259
Yhdistetty kulusuhde, %	89,8	89,4		88,8
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde, %	88,2	87,8		87,3
Operatiivinen vahinkosuhde, %	69,8	69,7		69,6
Operatiivinen liikekulusuhde, %	18,4	18,2		17,7
Operatiivinen riskisuhde, %	63,9	64,2		64,2
Operatiivinen toimintakulusuhde,%	24,4	23,7		23,1
Sijoitusten tuotto käyvin arvoin, %	3,1	1,3		2,3
Solvenssisuhde (Solvenssi II), %*	158			158
Suurvahinkojen omalla vastuulla oleva korvausmeno	29	26		60
Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin kohdistuviin varauksiin (run off -tulos)	40	13		32

* siirtymäsäännökset huomioiden.

Henkilöasiakkaiden vakuutusmaksutuottojen kasvu jatkui. Yritysassiakkaiden vakuutusmaksutuotot jäivät vertailukautta pienemmäksi yleisen taloustilanteen jatkuessa haasteellisena. Vakuutusten myynti kasvoi hieman vertailukaudesta.

Maksutulon markkinaosuudella mitattuna OP Ryhmä on selvästi Suomen suurin vahinkovakuuttaja.

Etuasiakastalouksien määrä kasvoi katsauskaudella 24 000 taloudella 701 000:een, joista jo 76 prosenttia on keskittänyt myös pankkiasiointinsa OP Ryhmään.

Verkko- ja mobiiliasioinnin kehittäminen niin vakuutus- kuin korvauspalvelussa on vahinkovakuutuksen keskeisiä painopisteitä. Viime vuoden lopussa lanseerattujen vahinkoapu.op.fi-sivuston ja uuden OP-mobiilin vahinkoilmoituspalvelun käyttö on ollut runsasta. Henkilöasiakkaiden vahingoista jo lähes 70 prosenttia ilmoitetaan sähköisten kanavien kautta.

OP Ryhmän terveys- ja hyvinvointiliiketoiminta sisältyy vahinkovakuutus segmenttiin.

Vahinkovakuutuksen tulos

Tulos ennen veroja oli 117 miljoonaa euroa (144). Vakuutuskate kasvoi 3,8 prosenttia 260 miljoonaan euroon. Tuloslaskelmaan kirjatut sijoitusten nettotuotot laskivat 32 miljoonaa euroa. Tulos ennen veroja käyvin arvoin oli 154 miljoonaa euroa (78).

Operatiivinen yhdistetty kulusuhde oli 88,2 prosenttia (87,8). Operatiiviset tunnusluvut eivät sisällä poistoja yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä.

Vakuutusmaksutuotot Milj. €	1-6/2016	1-6/2015	Muutos, %
Henkilöasiakkaat	379	359	5,5
Yritysassiakkaat	293	295	-0,8
Baltia	28	28	1,8
Yhteensä	700	682	2,6

Korvauskulut kasvoivat 2,0 prosenttia. Uusista omaisuuden ja toiminnan suurvahingoista aiheutuva korvausmeno oli vertailukautta suurempi. Tammi-kesäkuussa kirjattiin 38 (38) uutta omaisuuden ja toiminnan suurvahinkoa, joiden omalla vastuulla oleva korvausmeno oli yhteensä 29 miljoonaa euroa (26). Tähän luokkaan kuuluvat yli 0,3 miljoonan euron vahingot. Lakisääteisten eläkkeiden korvausvastuun muutos oli vertailukautta suurempi. Tammi-kesäkuussa eläkkeiden korvausvastuun muutos oli 11 miljoonaa euroa (5). Kesäkuun lopussa keskimääräinen diskonttokorko oli 2,09 prosenttia. Vuoden 2015 lopussa keskimääräinen diskonttokorko oli 2,22 prosenttia. Diskonttokoron lasku kasvatti korvauskuluja 27 miljoonaa euroa (32). Diskonttokoron muutos heikensi operatiivista yhdistettyä kulusuhdetta 3,9 prosenttiyksikköä (4,7).

Muutokset aiempina vuosina tapahtuneisiin vahinkoihin, ilman diskonttokoron muutoksen vaikutusta, paransivat vakuutusteknistä katetta 40 miljoonaa euroa (13). Operatiivinen vahinkosuhde oli 69,8 prosenttia (69,7). Operatiivinen riskisuhde ilman korvausten välillisiä hoitokuluja oli 63,9 prosenttia (64,2).

Kulut kasvoivat 5,0 prosenttia ICT-kulujen kasvun ja terveys- ja hyvinvointiliiketoiminnan laajentumisen johdosta ja olivat 8 miljoonaa euroa suuremmat kuin vertailukaudella. Operatiivinen liikekulusuhde oli 18,4 prosenttia (18,2). Operatiivinen toimintakulusuhde, joka sisältää myös korvausten välilliset hoitokulut, oli 24,4 prosenttia (23,7).

Operatiivinen vakuutustekninen kate ja yhdistetty kulusuhde (CR)

	1-6/2016		1-6/2015	
	Kate milj. €	CR, %	Kate milj. €	CR, %
Henkilöasiakkaat	62	83,5	72	79,8
Yritysassiakkaat	18	93,7	9	96,8
Baltia	1	95,2	1	96,6
Yhteensä	82	88,2	83	87,8

Sijoitustoiminta

Sijoitusten tuotot käyvin arvoin olivat 92 miljoonaa euroa (41) eli 3,1 prosenttia (1,3). Sijoitustoiminnan tuotto oli katsauskaudella positiivinen korkojen ja yrityslainojen riskipreemioiden laskun johdosta. Tulokseen kirjatut sijoitusten nettotuotot olivat 55 miljoonaa euroa (86).

Sijoituskannan jakauma

%	30.6.2016	31.12.2015
Joukkolainat ja korkorahastot	77,6	76,6
Vaihtoehtoiset sijoitukset	0,8	0,8
Osakkeet	7,4	6,7
Pääomasijoitukset	3,1	3,4
Kiinteistöt	9,4	9,9
Rahamarkkinat	1,7	2,5
Yhteensä	100	100

Vahinkovakuutustoiminnan sijoituskanta oli kesäkuun lopussa 3 821 miljoonaa euroa (3 687). Korkosalkun luottoluokitusjakauma oli hyvä. Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus oli 91 prosenttia (93) ja 62 prosenttia (63) sijoituksista oli vähintään A- luokitelluissa saamisissa. Korkosalkun jäljellä oleva keskimääräinen juoksuaika oli 5,7 vuotta (5,7) ja duraatio 5,1 vuotta (5,2).

Suorien joukkovelkakirjalainasijoitusten keskimääräinen tuotto oli eräpäivään instrumenttien hankintahinnalla laskettuna (running yield) 1,71 prosenttia (1,71).

Varallisuudenhoito

- Tulos ennen veroja oli 141 miljoonaa euroa (128). Tulos ennen veroja käyvin arvoon oli 162 miljoonaa euroa (85).
- Hallinnoitavien varojen bruttomäärä kasvoi vuodenvaihteesta 0,3 miljardia euroa.
- Nettopalkkiotuotot laskivat 6 prosenttia, ja henkivakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 17 prosenttia vertailukaudesta.
- Sijoitustuotot käyvin arvoon olivat 3,1 prosenttia (1,2).

Varallisuudenhoidon avainlukuja

Milj. €	1-6/2016	1-6/2015	Muutos, %	1-12/2015
Nettopalkkiotuotot				
Rahastoista ja omaisuudenhoidosta	94	98	-4,2	188
Henkivakuutuksesta	91	89	1,6	171
Kulut	74	70	6,6	139
Nettopalkkiotuotot yhteensä	111	118	-6,2	220
Henkivakuutuksen riskiliikkeen nettotuotot	13	11	12,1	21
Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot	76	65	16,8	98
Muut tuotot	8	0		5
Tuotot yhteensä	207	194	6,5	344
Henkilöstökulut	16	17	-4,9	32
Poistot ja arvonalentumiset	10	13	-25,1	24
Liiketoiminnan muut kulut	28	25	10,6	52
Kulut yhteensä	54	55	-2,6	108
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	12	11	5,5	23
Tulos ennen veroja	141	128	10,4	213
Mrd. €	30.6.2016	30.6.2015	Muutos, %	31.12.2015
Hallinnoitavat varat (brutto)				
Sijoitusrahastot	21,0	21,5	-2,4	21,7
Instituutioasiakkaat	24,1	22,8	5,7	23,5
Private Banking	15,3	13,6	12,8	14,6
Sijoitussidonnaiset vakuutussäästöt	8,5	8,5	0,1	8,7
Hallinnoitavat varat (brutto) yhteensä	68,8	66,3	3,8	68,5
Milj. €				
Nettomyynti				
Sijoittaja- ja säästäjäasiakkaat	-28	398		666
Private Banking -asiakkaat	115	146	-20,9	469
Instituutioasiakkaat	-111	-513	-78,4	-187
Nettomyynti yhteensä	-23	31		948
Markkinaosuus, %	30.6.2016	30.6.2015	Muutos, %	31.12.2015
Sijoitusrahastoista	21,5	22,0	-0,5	22,2

Taloustilanteeseen ja sijoitusmarkkinoihin liittyvät epävarmuudet pitivät varallisuudenhoidon tuotteiden kysynnän alhaisella tasolla katsauskaudella. Nettomyynti pieneni vertailukaudesta ja oli -23 miljoonaa euroa (31).

Hallinnoitavien varojen bruttomäärä kasvoi vuodenvaihteesta 0,3 miljardilla eurolla. Hallinnoitavat varat olivat 68,8 miljardia euroa ja ne sisälsivät noin 11 miljardia euroa OP Ryhmään kuuluvien yritysten varoja.

Sijoittaja- ja säästäjäasiakkaiden määrä pieneni katsauskaudella 5 000:lla (kasvoi 14 000) ja oli kesäkuun lopussa 749 000. Lasku johtui pääosin yleisten talousnäkömyien ja

sijoitusmarkkinoiden epävarmuuden vaikutuksesta asiakaskäyttäytymiseen.

OP-Rahastojen riskikorjattu tuotto säilyi katsauskaudella hyvänä. OP-Rahastojen Morningstar-luokitus oli 3,2 (3,1).

Katsauskaudella jatkettiin varallisuudenhoidon sähköisen myynnin ja asioinnin kehittämistä. Sijoitusrahastojen merkinnöistä 39 prosenttia (40) tehtiin sähköisissä kanavissa.

Varallisuudenhoidon tulos

Tulos ennen veroja kasvoi 141 miljoonaan euroon (128). Tulosparannus johtui henkivakuutuksen sijoitustoiminnan

nettotuottojen kasvusta. Tulos käyvin arvo in oli 162 miljoonaa euroa (85).

Nettopalkkiotuotot pienenivät 6,2 prosenttia vertailukaudesta ja olivat 111 miljoonaa euroa (118). Nettopalkkiotuotot, joista on vähennetty OP-bonukset omistaja-asiakkaille, olivat 0,28 prosenttia (0,32) hallinnoitavien varojen bruttomäärästä.

Henkivakuutuksen sijoitustoiminnan tuotto käyvin arvo in oli 3,1 prosenttia (1,2), ja sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 106 miljoonaa euroa (98). Edellä mainitut sijoitustoiminnan tuotot on laskettu ilman vakuutusvelan korkoriskiä suojaavien instrumenttien tulosta ja laskuperustekorkokulua sekä ilman Suomi-yhtiöistä vuonna 2015 siirtynyttä ns. eriytettyä tasetta.

Kulut olivat vertailukauden tasolla. Varallisuudenhoidon kulu-tuotto-suhde heikkeni 40,8 prosenttiin (38,8). Kulut olivat 0,14 prosenttia (0,14) hallinnoitavien varojen bruttomäärästä.

Vakuutusvelan korkoriskiä on suojattu korkotäydennyksillä ja korkojohdannaisilla. Katsauskaudella aloitettiin vastuuvelan suojaus myös suorilla korkosijoituksilla. Vakuutusvelan kertyneet korkotäydennykset (ilman eriytettyä tasetta) olivat katsauskauden lopussa 512 miljoonaa euroa (404). Korkotäydennyksistä 47 miljoonaa euroa (52) oli lyhytaikaisia, 12 kuukauden ajaksi tehtyjä korkotäydennyksiä.

Henkivakuutuksen sijoitusomaisuus ilman sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevaa omaisuutta, vastuuvelkaa suojaavia korkojohdannaisia sekä eriytettyä tasetta oli 4 089 miljoonaa euroa (4 032). Investointitasolle luokiteltujen sijoitusten osuus korkosalkusta oli 94 prosenttia (96). Katsauskauden lopussa korkosijoitusten modifioitu duraatio oli 4,5 (4,5).

Sijoituskannan jakauma

%	30.6.2016	31.12.2015
Joukkolainat ja korkorahastot	78,6	76,2
Vaihtoehtoiset sijoitukset	7,3	5,7
Osakkeet ja osakerahastot	5,7	5,1
Kiinteistöt	7,0	6,6
Rahamarkkinat	1,3	6,4
Yhteensä	100	100,0

Henkivakuutuksen eriytetyn taseen sijoitustoiminnan tuotto

Henkivakuutukseen siirtyi 31.12.2015 Suomi-yhtiön yksilöllinen henkivakuutuskanta. Kannasta on muodostettu kannanluovutuksen yhteydessä eriytetty tase, jolla on muusta henkivakuutustoiminnasta poikkeava voitonjakopolitiikka.

Eriytetyn taseen sijoitusomaisuuden määrä ilman vastuuvelkaa suojaavia korkojohdannaisia oli katsauskauden lopussa 1 217 miljoonaa euroa (1 247). Sijoituksista 84 prosenttia oli joukkolainoissa ja korkorahastoissa, 6 prosenttia vaihtoehtoisissa sijoituksissa, 3 prosenttia osakkeissa ja osakerahastoissa, 6 prosenttia kiinteistöissä ja 1 prosenttia rahamarkkinasijoituksissa. Sijoitustoiminnan tuotto käyvin arvo in oli 3,0 prosenttia.

Muu toiminta

Muun toiminnan avainlukuja

Milj. €	1-6/2016	1-6/2015	Muutos, %	1-12/2015
Korkokate	-22	-20	8,2	-52
Nettopalkkiotuotot	-37	10		20
Sijoitustoiminnan nettotuotot	74	59	25,8	86
Liiketoiminnan muut tuotot	306	240	27,6	484
Tuotot yhteensä	321	288	11,5	538
Henkilöstökulut	91	91	-0,6	176
Poistot ja arvonalentumiset	23	28	-18,6	48
Liiketoiminnan muut kulut	145	164	-11,1	327
Kulut yhteensä	259	283	-8,5	551
Saamisten arvonalentumiset	0	0		0
Tulos ennen veroja	62	5		-13

Muun toiminnan tulos

Muun toiminnan tulos ennen veroja oli 62 miljoonaa euroa (5). Tulosta paransivat sijoitustoiminnan nettotuottojen ja liiketoiminnan muiden tuottojen kasvaminen sekä kulujen supistuminen. Nettopalkkiotuotot puolestaan supistuivat vertailukaudesta. Tuotot yhteensä kasvoivat 11,5 prosenttia 321 miljoonaan euroon.

Muun toiminnan korkokate oli -22 miljoonaa euroa (-20). OP Ryhmän senior-ehtoisen tukkuvarainhankinnan velkakirjojen keskimarginaali oli kesäkuun lopussa 36 korkopistettä (39).

Ryhmän sisäistä toimintamallia muutettiin katsauskaudella siirtämällä muun muassa korko- ja valuuttatradings sekä joukkovelkakirjalainakaupankäynti Pankkitoiminta-segmentistä Muu toiminta -segmenttiin. Muutos kasvatti Muu toiminta -segmentin sijoitustoiminnan nettotuottoja arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuottojen kasvettua sekä supisti nettopalkkiotuottoja.

Muulle toiminnalle kirjattiin Visa Inc:n Visa Europe Ltd:n ostopaikkavaroista tuottoa 71 miljoonaa euroa liiketoiminnan muihin tuottoihin.

Muun toiminnan kulut supistuivat 24 miljoonaa euroa ja olivat 259 miljoonaa euroa. Vertailukaudella henkilöstökulut sisälsivät keskusyhteisökonsernin uudelleenorganisointiin liittyviä kertaluonteisia kulueriä, yhteensä 5 miljoonaa euroa. Poistot ja arvonalentumiset supistuivat 5 miljoonaa euroa ja ICT-kulut 15 miljoonaa euroa vertailukaudesta. Liiketoiminnan muita kuluja kasvatti vertailukaudella Vallilan toimitilojen uudelleenrakentamiseen liittyvät kertaluonteiset kuluerät 16 miljoonaa euroa.

OP Ryhmän rakenteessa tapahtuneet muutokset

OP Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään katsauskauden lopussa yhteensä 178 osuuspankkia (178) konserniyhtiöineen, OP Osuuskunta -konserni ja OVY Vakuutus Oy.

Katsauskaudella osuuspankkien lukumäärää pienensi Östra Korsholms Andelsbankin sulautuminen Vasa Andelsbankiin.

Sulautuminen rekisteröitiin 29.2.2016. Katsauskaudella osuuspankkien lukumäärää puolestaan kasvatti Helsingin OP Pankki Oy:n yhtiömuodon muutos osuuspankiksi, joka rekisteröitiin 1.4.2016. Pankin uusi toiminimi on Helsingin Seudun Osuuspankki (OP Helsinki). OP Helsinki kuuluu tytäryhteisönä OP Ryhmän keskusyhteisökonserniin. Keskusyhteisöllä on jatkossakin merkittävä rooli uuden pankin pääomittamisessa, minkä vuoksi OP Helsingin sääntöjen mukaan OP Osuuskunnalla on määräysvalta OP Helsingistä.

Enon Osuuspankki, Ilomantsin Osuuspankki, Kiihtelysvaaran Osuuspankki ja Tuupovaaran Osuuspankki ovat aiemmin hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Enon Osuuspankki, Kiihtelysvaaran Osuuspankki ja Tuupovaaran Osuuspankki sulautuvat Ilomantsin Osuuspankkiin. Sulautumisen yhteydessä Ilomantsin Osuuspankki muuttaa toiminimensä Vaara-Karjalan Osuuspankiksi. Sulautumisen suunniteltu rekisteröintiajankohta on 31.12.2016.

Puolangan Osuuspankki ja Suomussalmen Osuuspankki ovat aiemmin hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Puolangan Osuuspankki sulautuu Suomussalmen Osuuspankkiin. Sulautumisen yhteydessä Suomussalmen Osuuspankki muuttaa toiminimensä Ylä-Kainuun Osuuspankiksi. Sulautumisen suunniteltu rekisteröintiajankohta on 31.12.2016.

Keiteleen Osuuspankki ja Pielaveden Osuuspankki ovat aiemmin hyväksyneet sulautumissuunnitelman, jonka mukaan Keiteleen Osuuspankki sulautuu Pielaveden Osuuspankkiin. Samalla Pielaveden Osuuspankin toiminimi muutetaan Nilakan Seudun Osuuspankiksi. Sulautumisen suunniteltu rekisteröintiajankohta on myöhemmin vuoden 2016 aikana.

OP Ryhmään kuuluvien yhtiöiden nimet on muutettu OP-alkuisiksi 4.4.2016 voimaan tulleilla muutoksilla:

- Pohjola Pankki Oyj:n uusi nimi on OP Yrityspankki Oyj
- Pohjola Vakuutus Oy:n uusi nimi on OP Vakuutus Oy
- Pohjola Varainhoito Oy:n uusi nimi on OP Varainhoito Oy
- Pohjola Kiinteistösijoitus Oy:n uusi nimi on OP Kiinteistösijoitus Oy

- Pohjola Asset Management Execution Services Oy:n uusi nimi on OP Asset Management Execution Services Oy

Myös Baltiassa sijaitsevien yhtiöiden nimet ovat muuttuneet OP-alkuisiksi seuraavasti:

- Pohjola Bank plc Eesti filiaalini uusi nimi on OP Corporate Bank plc Eesti filiaal
- Pohjola Bank plc filiaal Latvia:n uusi nimi on OP Corporate Bank plc filiaal Latvia
- Pohjola Bank plc Lietuvas filiaal:n uusi nimi on OP Corporate Bank plc Lietuvas filiaal
- Pohjola Finance Estonia AS:n uusi nimi on OP Finance AS
- "Pohjola Finance" SIA:n uusi nimi on "OP Finance" SIA
- UAB "Pohjola Finance":n uusi nimi on UAB "OP Finance"

Omasairaala Oy:n nimi vaihdettiin Pohjola Terveys Oy:ksi Tampereen sairaalan avaamisen yhteydessä 1.8.2016.

Henkilöstö ja palkitseminen

OP Ryhmän palveluksessa oli katsauskauden lopussa 12 423 henkilöä (12 130). Henkilöstöä oli keskimäärin 12 258 (12 174). OP Ryhmä jatkoi panostustaan digitaalisen liiketoiminnan ja asiakaskokemuksen kehittämiseen, minkä myötä henkilöstön määrä kasvoi näissä toiminnoissa alkuvuodesta.

Katsauskauden aikana OP Ryhmän palveluksesta siirtyi eläkkeelle 160 henkilöä (121). Eläkkeelle siirtyneiden keski-ikä oli 61,7 vuotta (61,6).

OP Ryhmän muuttuva palkitseminen jakautuu lyhyen aikavälin yrityskohtaiseen palkitsemiseen sekä ryhmätasoiseen pitkän aikavälin palkitsemiseen.

OP Ryhmän ryhmätasoinen pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä muodostuu johdolle tarkoitettua kannustinjärjestelmästä sekä muulle henkilöstölle tarkoitettua henkilöstörahosta.

Johdon pitkän aikavälin palkitsemisjärjestelmä on vahvistettu vuosille 2014–2016. Lisäksi henkilöstölle suunnattu OP Ryhmän henkilöstörahoston palkitsemisjärjestelmä jatkuu vuoden ansaintajaksoin.

Kannustinjärjestelmiä laadittaessa on otettu huomioon finanssi- ja rahoitusalan palkitsemisjärjestelmiä koskeva sääntely. Palkitsemisjärjestelmä 2014–2016 noudattelee edellisen kolmivuotisen ansaintajakson pääperiaatteita.

Pitkän aikavälin tavoitemittareiksi OP Osuuskunnan hallintoneuvosto on asettanut OP Ryhmän tuloksen ennen veroja, ryhmän ydinvakavaraisuuden (CET1) ja keskittäjäasiakkaiden määrän kasvun. Ryhmätasoiset tavoitteet ovat yhtenevät sekä johdon kannustinjärjestelmässä että OP Ryhmän henkilöstörahostossa.

OP Osuuskunnan hallinto

OP Ryhmän keskusyhteisön (OP Osuuskunta) varsinainen osuuskunnan kokous pidettiin 15.3.2016. Hallintoneuvostoon valittiin seuraavat erovuorossa olleet hallintoneuvoston jäsenet uudelleen kolmivuotiskaudeksi, joka päättyi vuonna 2019:

tuoteryhmäjohtaja Ola Eklund, yrittäjä Leif Enberg ja lehtori Mervi Väisänen.

Uusiksi hallintoneuvoston jäseniksi vuonna 2019 päättyväksi kolmivuotiskaudeksi valittiin varatoimitusjohtaja Taija Jurmu, lehtori Marja-Liisa Kaakko ja dekaani Petri Sahlström.

Lisäksi hallintoneuvoston jäsenyydestä kesken kauden eroa pyytäneiden henkilöiden tilalle valittiin hallintoneuvostoon uusina jäseninä toimitusjohtaja Anne Harju (2016–2018), terveyskeskuslääkäri Terttu Hällfors (2016–2017), KHT-tilintarkastaja Katja Kuosa-Kaartti (2016–2018), toimitusjohtaja Timo Laine (2016–2017) ja toimitusjohtaja Olli Näsi (2016–2018). Hallintoneuvostossa on kaikkiaan 34 jäsentä.

Järjestäytymiskokouksessaan hallintoneuvosto valitsi puheenjohtajakseen professori Jaakko Pehkosen ja varapuheenjohtajikseen lehtori Mervi Väisänen ja toimitusjohtaja Olli Tarkkasen.

Johtokunnan jäsenten enimmäismäärää nostettiin kahdeksasta jäsenestä yhdeksään jäsenen johtokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi Osuuskunnan kokouksen päättämällä muutoksella osuuskunnan sääntöihin. Muutoksen myötä henkilöstöjohtaja Outi Taivaisesta tuli johtokunnan varsinainen jäsen (aiemmin varajäsen).

OP Ryhmän tilintarkastajaksi valittiin varsinaisessa osuuskunnan kokouksessa KHT-yhteisö KPMG Oy Ab. KPMG Oy Ab:n nimeämänä päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Raija-Leena Hankonen.

Investoinnit ja palvelukehittäminen

OP Osuuskunta tytäryhtiöineen vastaa OP Ryhmän palvelutoiminnan kehittämisestä. Palvelutoiminnan kehittämiseen liittyvistä kustannuksista merkittävä osa muodostuu ICT-investoinneista ja niihin liittyvistä määrittelyistä.

OP Ryhmän kehittämismenot olivat tammi-kesäkuussa 140 miljoonaa euroa (69). Nämä sisältävät lisenssimaksut, ostetut palvelut, muut hankkeisiin liittyvät ulkoiset kustannukset sekä omaa työtä. Kehittämismenoista 81 miljoonaa euroa on aktivoitu.

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Euroopan pankkivalvojen stressitestit

Euroopan pankkivalvojen toteuttamassa stressitestissä OP Ryhmän vakavaraisuus säilyi vahvana ja ylittää vakavaraisuuden vähimmäistason myös hyvin epäsuotuisan skenaarion toimintaympäristössä.

Perusskenaariossa, jossa toimintaympäristö säilyisi nykyisen kaltaisena, OP Ryhmän CET1-vakavaraisuus vahvistuisi entisestään ja olisi vuonna 2018 21,2 prosenttia. Epäsuotuisassa skenaarissa vakavaraisuutta kuormittaisivat korkokatteen lasku sekä merkittävät arvonalentumiset, jolloin CET1-vakavaraisuus laskisi 14,9 prosenttiin vuonna 2018, mutta säilyisi edelleen selvästi vakavaraisuuden minimitasojen yläpuolella.

Loppuvuoden näkymät

Suomen talous on kääntynyt alkuvuonna hentoon kasvuun. Kasvu on perustunut kotimarkkinoiden, erityisesti rakentamisen, elpymiseen. Maailmantalouden heikko kasvu ei ole riittänyt kääntämään Suomen vientiä kasvu-uralle. Euro-alueen ja Suomen heikkoa talouskasvua uhkaavat useat merkittävät epävarmuudet: Iso-Britannian Brexit, Italian pankkisektorin tila, kehittyvien maiden talouskasvun hidastuminen sekä lisääntynyt poliittinen epävakaus. Suomen talouden elpymistä hidastaa lisäksi talouden rakenteiden hidas uudistuminen. Kokonaisuudessaan Suomen talouden arvioidaan kuitenkin elpyvän edelleen, vaikka riskit kasvun taitumisesta ovat kesän aikana kasvaneet.

Edelleen madaltunut ja osin jo negatiiviseksi painunut markkinakorkotaso rasittaa pankkien korkokatteita ja heikentää vakuutusyhteisöjen sijoitustuottoja. Matala korkotaso tukee toisaalta asiakkaiden luotonhoitokykyä, mikä on pitänyt pankkitoiminnan arvonalentumisten määrän vähäisenä pitkään jatkuneesta hitaasta talouskasvusta huolimatta. Finanssialan digitalisaatio, hajanaisten tietojärjestelmäinfrastruktuurien uudistaminen sekä asiakaskäyttäytymisen muutos edellyttävät toimialalta lähivuosina merkittäviä kehittämispanostuksia, jotka lisäävät kuluja ja heikentävät kannattavuutta lyhyellä aikavälillä. Toimintaympäristön muutokset korostavat toiminnan tehokkuuden ja kannattavuuden sekä vahvan vakavaraisuuden merkitystä.

OP Ryhmän vuoden 2016 tuloksen ennen veroja arvioidaan muodostuvan suuruusluokaltaan samantasoiseksi kuin vuoden 2015 ennätystulos. Toimintaympäristöön liittyvän epävarmuuden kasvu on lisännyt edelleen lyhyen aikavälin tulosvolatiliteettia, millä on vaikutusta myös OP Ryhmän koko vuoden tuloksen ennustettavuuteen. Merkittävimmät epävarmuustekijät liittyvät korko- ja sijoitusympäristön muutoksiin.

Kaikki tässä osavuosisikatsauksessa esitetyt ennusteet ja arviot perustuvat tämän hetkiseen näkemykseen talouden kehityksestä. Toteutuvat tulokset voivat olla merkittävästi erilaiset.

Tuloslaskelma

Milj. €	Lite	4-6/ 2016	4-6/ 2015	1-6/ 2016	1-6/ 2015
Korkokate	3	261	256	528	511
Vakuutuskate	4	142	130	272	261
Nettopalkkiotuotot	5	213	213	437	447
Sijoitustoiminnan nettotuotot	6	96	138	182	288
Liiketoiminnan muut tuotot		83	13	94	25
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta		2	0	4	4
Tuotot yhteensä		796	751	1 517	1 537
Henkilöstökulut		195	187	395	401
Poistot ja arvonalentumiset		38	43	75	82
Liiketoiminnan muut kulut		168	147	309	293
Kulut yhteensä		401	376	779	776
Saamisten arvonalentumiset	7	13	15	23	37
OP-bonukset omistaja-asiakkaille		52	51	100	97
Tulos ennen veroja		331	308	614	627
Tuloverot		68	93	122	156
Kauden tulos		263	215	493	471
Jakautuminen:					
Omistajille		262	214	491	470
Määräysvallattomille omistajille		1	1	1	2
Kauden tulos		263	215	493	471

Laaja tuloslaskelma

Milj. €	4-6/ 2016	4-6/ 2015	1-6/ 2016	1-6/ 2015
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi				
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat voitot/(tappiot)	-78	458	-271	284
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi				
Käyvän arvon rahaston muutos				
Käypään arvoon arvostamisesta	39	-253	95	-101
Rahavirran suojauksesta	9	-28	25	-21
Muuntoerot	0	0	0	0
Tuloverot				
Eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi				
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvista voitoista/(tappioista)	16	-92	54	-57
Eristä, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi				
Käypään arvoon arvostamisesta	-8	51	-19	20
Rahavirran suojauksesta	-2	6	-5	4
Kauden laaja tulos	239	355	372	600
Laajan tuloksen jakautuminen:				
Omistajille	228	349	344	586
Määräysvallattomille omistajille	11	7	28	14
Kauden laaja tulos	239	355	372	600

Tase

Milj. €	Lilte	30.6. 2016	31.12. 2015
Käteiset varat		4 890	8 619
Saamiset luottolaitoksilta		428	425
Kaupankäynnin rahoitusvarat		978	928
Johdannaissopimukset	10	6 327	5 763
Saamiset asiakkailta	12	76 978	75 192
Sijoitusomaisuus		23 705	20 784
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat		8 429	8 640
Osuudet osakkuusyrityksissä		92	93
Aineettomat hyödykkeet		1 430	1 395
Aineelliset hyödykkeet		839	843
Muut varat		2 795	2 347
Verosaamiset		162	118
Varat yhteensä		127 055	125 145
Velat luottolaitoksille		2 556	1 673
Johdannaissopimukset		5 607	5 369
Velat asiakkaille		58 154	58 220
Vakuutusvelka		8 077	7 705
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista		8 455	8 666
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	14	27 751	27 706
Varaukset ja muut velat		4 394	3 921
Verovelat		848	866
Lisäosuudet		102	106
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 472	1 590
Velat yhteensä		117 419	115 822
Oma pääoma			
OP Ryhmän omistajien osuus			
Osake- ja osuuspääoma			
Jäsenosuudet		156	154
Tuotto-osuudet		2 518	2 502
Käyvän arvon rahasto	15	311	242
		2 159	2 085
Kertyneet voittovarot		4 404	4 271
Määräysvallattomien omistajien osuus		88	70
Oma pääoma yhteensä		9 637	9 324
Velat ja oma pääoma yhteensä		127 055	125 145

Oman pääoman muutoslaskelma

Milj. €	Omistajille kuuluva oma pääoma					Määräysval- lattomien omistajien	
	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2015	1 709	425	1 996	3 014	7 144	69	7 213
Tilikauden laaja tulos		-112		696	585	14	599
Kauden tulos				470	470	2	471
Muut laajan tuloksen erät		-112		227	115	12	127
Voitonjako				-21	-21		-21
Osuuspääoman lisäys	495				495		495
OP Ryhmään siirtyvien POP Pankkien kertavaikutus*	2	1	67	48	118		118
Rahastosiirrot			245	-245			
Muut				-1	-1	-8	-9
Oma pääoma 30.6.2015	2 206	315	2 308	3 491	8 319	75	8 394

* OP Ryhmään siirtyi 19.5.2015 alkaen kuusi aiemmin POP Pankki -ryhmään kuulunutta pankkia.

Milj. €	Omistajille kuuluva oma pääoma					Määräysval- lattomien omistajien	
	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2016	2 656	242	2 085	4 271	9 254	70	9 324
Tilikauden laaja tulos		69		275	344	28	372
Kauden tulos				491	491	1	493
Muut laajan tuloksen erät		69		-217	-148	27	-121
Voitonjako				-68	-68		-68
Osuuspääoman lisäys	19				19		19
Rahastosiirrot			75	-75			
Muut				1	1	-10	-9
Oma pääoma 30.6.2016	2 674	311	2 159	4 404	9 549	88	9 637

Rahavirtalaskelma

Milj. €	1-6/ 2016	1-6/ 2015
Liiketoiminnan rahavirta		
Kauden tulos	493	471
Kauden tulokseen tehdyt oikaisut	1 323	935
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-4 837	-4 356
Saamiset luottolaitoksilta	105	159
Kaupankäynnin rahoitusvarat	-240	14
Johdannaissopimukset	33	-33
Saamiset asiakkailta	-1 796	-2 063
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	125	-574
Sijoitusomaisuus	-2 537	-2 148
Muut varat	-527	288
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-254	3 138
Velat luottolaitoksille	883	240
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat	0	-3
Johdannaissopimukset	-38	18
Velat asiakkaille	-66	2 183
Vakuutusvelka	-929	-793
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	-211	907
Varaukset ja muut velat	107	586
Maksetut tuloverot	-154	-242
Saadut osingot	55	58
A. Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	-3 375	4
Investointien rahavirta		
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen lisäykset	0	-1
Eräpäivään asti pidettävien rahavarojen vähennykset	5	66
Tytär- ja osakkuusyriytysten hankinnat hankintahetken rahavaroilla vähennettynä	0	-2
Tytär- ja osakkuusyriytysten myynnit myyntihetken rahavaroilla vähennettynä		0
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-119	-139
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutukset	10	3
B. Investointien rahavirta yhteensä	-105	-73
Rahoituksen rahavirta		
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, lisäykset	0	0
Velat, joilla on huonompi etuoikeus, vähennykset	-142	0
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	13 666	15 808
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-13 610	-15 957
Osuus- ja osakepääoma, lisäykset	518	2 543
Osuus- ja osakepääoma, vähennykset	-503	-2 085
Maksetut osingot ja osuuspääoman korot	-69	-30
C. Rahoituksen rahavirta yhteensä	-141	280
Rahavarojen nettomuutos (A+B+C)	-3 620	212
POP pankkien rahavarat*		47
Rahavarojen muutos yhteensä	-3 620	259
Rahavarat tilikauden alussa	8 708	4 176
Rahavarat tilikauden lopussa	5 088	4 436
Saadut korot	1 216	1 286
Maksetut korot	-437	-829
Rahavarat		
Käteiset varat	4 890	4 242
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	198	194
Yhteensä	5 088	4 436

* OP Ryhmään siirtyi 19.5.2015 alkaen kuusi aiemmin POP Pankki -ryhmään kuulunutta pankkia.

Segmenttikohtaiset tiedot

Segmenttien pääomitus perustuu luottolaitoslain mukaiseen OP Ryhmän vakavaraisuuslaskelmaan. Vakavaraisuuslaskennan mukaiset pääomavaateet on jaettu toimintasegmenteille. Pankkitoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Ydinvakavaraisuus (CET1) on 19 prosenttia (18). Vahinkovakuutustoiminnalle on kohdistettu pääomia siten, että Solvenssisuhde (SII) on 120 prosenttia ja henkivakuutustoiminnassa 130 prosenttia. Pääomien allokoinnilla on vaikutusta segmentin maksamiin konsernin sisäisiin korkoihin.

	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Tulos tammi–kesäkuu 2016, milj. €						
Korkokate	561	-10	3	-22	-3	528
-josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-11	-8	3	17		
Vakuutuskate		260	13			272
Nettopalkkiotuotot	389	-28	111	-37	2	437
Sijoitustoiminnan nettotuotot	-24	55	76	74	2	182
Liiketoiminnan muut tuotot	15	4	3	306	-234	94
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	0	1	2	0	0	4
Tuotot yhteensä	941	281	207	321	-233	1 517
Henkilöstökulut	236	53	16	91	0	395
Poistot ja arvonalentumiset	23	19	10	23	0	75
Liiketoiminnan muut kulut	277	92	28	145	-234	309
Kulut yhteensä	536	164	54	259	-234	779
Saamisten arvonalentumiset	23	0		0	0	23
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	87	1	12		0	100
Tulos ennen veroja	295	117	141	62	0	614
	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Tulos tammi–kesäkuu 2015, milj. €						
Korkokate	541	-11	-1	-20	3	511
-josta sisäiset nettotulokset ennen veroja	-13	-10	1	23		
Vakuutuskate		250	11		0	261
Nettopalkkiotuotot	349	-27	118	10	-2	447
Sijoitustoiminnan nettotuotot	85	86	65	59	-7	288
Liiketoiminnan muut tuotot	16	2	1	240	-233	25
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	3	0	1		0	4
Tuotot yhteensä	994	301	194	288	-240	1 537
Henkilöstökulut	240	53	17	91	0	401
Poistot ja arvonalentumiset	24	18	13	28	0	82
Liiketoiminnan muut kulut	253	86	25	164	-235	293
Kulut yhteensä	516	156	55	283	-235	776
Saamisten arvonalentumiset	37	0		0	0	37
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	85	1	11		0	97
Tulos ennen veroja	356	144	128	5	-5	627

Tase 30.6.2016, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Käteiset varat	110	146	266	4 775	-408	4 890
Saamiset luottolaitoksilta	5 146	6	29	10 053	-14 806	428
Kaupankäynnin rahoitusvarat	89			894	-5	978
Johdannaissopimukset	589	57	193	6 110	-620	6 327
Saamiset asiakkailta	77 459			689	-1 170	76 978
Sijoitusomaisuus	6 342	3 760	5 293	18 949	-10 638	23 705
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			8 429			8 429
Osuudet osakkuusyrityksissä	40	2	28	0	21	92
Aineettomat hyödykkeet	64	692	373	304	-3	1 430
Aineelliset hyödykkeet	489	47	17	299	-13	839
Muut varat	90	803	283	1 882	-263	2 795
Verosaamiset	87	12	10	36	16	162
Varat yhteensä	90 505	5 525	14 922	43 992	-27 889	127 055
Velat luottolaitoksille	9 433			7 010	-13 886	2 556
Johdannaissopimukset	227	14	12	5 974	-620	5 607
Velat asiakkaille	53 690		1	5 798	-1 335	58 154
Vakuutusvelka		3 210	4 867			8 077
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista			8 455			8 455
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	10 549			18 273	-1 070	27 751
Varaukset ja muut velat	1 986	467	314	1 962	-335	4 394
Verovelat	364	82	80	305	16	848
Lisäosuudet	271			970	-1 139	102
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	63	135	245	1 482	-453	1 472
Velat yhteensä	76 584	3 907	13 974	41 775	-18 821	117 419
Oma pääoma						9 637

Tase 31.12.2015, milj. €	Pankki- toiminta	Vahinko- vakuutus	Varallisuuden- hoito	Muu toiminta	Konserni- eliminoinnit	Konserni
Käteiset varat	130	107	230	8 451	-299	8 619
Saamiset luottolaitoksilta	4 415	6	39	10 506	-14 540	425
Kaupankäynnin rahoitusvarat	939			5	-17	928
Johdannaissopimukset	5 735	14	75	337	-398	5 763
Saamiset asiakkailta	75 633			801	-1 242	75 192
Sijoitusomaisuus	6 425	3 570	5 125	16 446	-10 782	20 784
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			8 640			8 640
Osuudet osakkuusyrityksissä	42	2	-1	32	18	93
Aineettomat hyödykkeet	67	695	280	261	92	1 395
Aineelliset hyödykkeet	494	47	16	299	-13	843
Muut varat	1 030	666	280	617	-247	2 347
Verosaamiset	47	4	10	40	16	118
Varat yhteensä	94 958	5 111	14 694	37 795	-27 412	125 145
Velat luottolaitoksille	10 712			4 374	-13 414	1 673
Johdannaissopimukset	5 389	15	37	326	-398	5 369
Velat asiakkaille	53 586		0	6 106	-1 472	58 220
Vakuutusvelka		2 917	4 788		0	7 705
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista			8 666			8 666
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	10 971			17 893	-1 158	27 706
Varaukset ja muut velat	2 122	322	98	1 704	-325	3 921
Verovelat	406	84	69	299	8	866
Lisäosuudet	255			5 799	-5 947	106
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	80	135	281	1 591	-497	1 590
Velat yhteensä	83 520	3 473	13 939	38 092	-23 203	115 822
Oma pääoma						9 324

Liitetaulukot

Liite 1	Laatimisperiaatteet
Liite 2	Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat
Liite 3	Korkotuotot ja -kulut
Liite 4	Vakuutuskate
Liite 5	Nettopalkkiotuotot
Liite 6	Sijoitustoiminnan nettotuotot
Liite 7	Saamisten arvonalentumiset
Liite 8	Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu
Liite 9	Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti
Liite 10	Johdannaissopimukset
Liite 11	Rahoitusvarat ja -velat, jotka vähennetty toisistaan tai joita koskee toimeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely
Liite 12	Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset
Liite 13	Vakuutustoiminnan velat
Liite 14	Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat
Liite 15	Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen
Liite 16	Annetut vakuudet
Liite 17	Taseen ulkopuoliset sitoumukset
Liite 18	Luottolaitosvakavaraisuus
Liite 19	Vastuut rating-luokittain
Liite 20	Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus
Liite 21	OP Ryhmän rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus
Liite 22	Lähipiiriliiketoimet

Liite 1 Laatomisperiaatteet

Osavuosikatsaus on laadittu IAS 34 -standardin (Osavuosikatsaukset) ja konsernin vuoden 2015 tilinpäätöksessä esitettyjen laatimisperiaatteiden mukaan.

Osavuosikatsaus on tilintarkastamaton. Kaikki osavuosikatsauksen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa esitetystä summaluovusta.

Osavuosikatsaus on julkaistu suomen, englannin ja ruotsin kielellä. Suomenkielinen osavuosikatsaus on virallinen, jota käytetään, mikäli havaitaan ristiriitaisuutta kieliversioiden välillä.

Tulos- ja tasekaavan ryhmittelyä on uudistettu osavuosikatsauksessa 1.1.–30.6.2016. Uudella ryhmittelyllä ei ole vaikutusta omaan pääomaan, taseen loppusummaan tai kauden tulokseen. Segmenttiraportointia on päivitetty vastaavasti. Vertailutiedot on oikaistu uuden ryhmittelyn mukaiseksi.

Suurimmat uudesta ryhmittelystä johtuvat muutokset ovat seuraavat:

Korkokatteen erittely korkotuotoista ja -kuluista on esitetty liitetiedoissa. Korkokatetta arvonalentumisen jälkeen ei esitetä erikseen. Saamisten arvonalentumiset on esitetty omalla rivillään kulujen jälkeen.

Aikaisemmin esitetty rivi "Vahinkovakuutuksen nettotuotot" on jaettu paremmin erien luonnetta kuvaaviin vakuutuskatteeseen ja sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Diskonttauksen purkautuminen on esitetty sijoitustoiminnan nettotuotoissa.

Aikaisemmin esitetty rivi "Henkivakuutustoiminnan nettotuotot" on jaettu siten, että palkkioluonteiset henkivakuutuksen kuormitustulo ja sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautukset on esitetty palkkiotuotoissa sekä riskiliike vakuutusmaksutuotoissa. Muut rivillä aiemmin esitetyt erät on kohdistettu sijoitustoiminnan nettotuottoihin.

Aikaisemmin omalla rivillään esitetty kaupankäynnin nettotuotot on yhdistetty sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Rivi "Osuus osakkuusyritysten tuloksesta" on esitetty tuottojen ryhmässä.

Kulut on jaettu henkilöstökuluihin, poistoihin ja liiketoiminnan muihin kuluihin. Aikaisemmin kulut jaettiin henkilöstökuluihin, muihin hallintokuluihin ja liiketoiminnan muihin kuluihin. OP-bonukset omistaja-asiakkaille on esitetty kaikissa segmenteissä omalla rivillään kulujen jälkeen.

Taseessa aikaisemmin esitetyt rivit "Vahinkovakuutuksen varat" ja "Henkivakuutukset varat" on jaettu muille sisältöä parhaiten kuvaaville riveille. Uutena rivinä on esitetty "Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat".

Taseessa aikaisemmin esitetyt rivit "Vahinkovakuutuksen velat" ja "Henkivakuutuksen velat" on jaettu erien sisältöä parhaiten kuvaaville riveille. Uusina riveinä on esitetty vakuutusvelka sekä velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista.

Uuden ryhmittelyn mukaiset vertailutiedot:
Tuloslaskelma

Milj. €	1-3/ 2015	4-6/ 2015	7-9/ 2015	10-12/ 2015	1-12/ 2015	1-3/ 2016
Korkokate	256	256	256	259	1 026	267
Vakuutuskate	131	130	141	131	533	131
Nettopalkkiotuotot	234	213	205	202	855	224
Sijoitustoiminnan nettotuotot	151	138	80	64	432	86
Liiketoiminnan muut tuotot	12	13	8	12	46	10
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	4	0	2	3	9	2
Tuotot yhteensä	787	751	691	671	2 900	721
Henkilöstökulut	214	187	172	208	781	201
Poistot ja arvonalentumiset	40	43	38	42	162	37
Liiketoiminnan muut kulut	145	147	122	167	582	141
Kulut yhteensä	400	376	331	417	1 524	379
Saamisten arvonalentumiset	21	15	10	31	78	11
OP-bonukset omistaja-asiakkaille	46	51	51	49	196	48
Tulos ennen veroja	320	308	299	175	1 101	284
Tuloverot	63	93	59	34	249	54
Tilikauden tulos	257	215	240	141	853	229
Jakautuminen:						
Omistajille	256	214	239	137	845	229
Määräysvallattomille omistajille	1	1	2	4	8	0
Tilikauden tulos	257	215	240	141	853	229

Uuden ryhmittelyn mukaiset vertailutiedot:

Tase

Milj. €	31.3. 2015	30.6. 2015	30.9. 2015	31.12. 2015	31.3. 2016
Käteiset varat	4 373	4 242	4 989	8 619	5 051
Saamiset luottolaitoksilta	480	539	591	425	344
Kaupankäynnin rahoitusvarat	403	988	730	928	1 006
Johdannaissopimukset	7 894	5 693	5 907	5 763	6 126
Saamiset asiakkailta	71 357	73 304	74 186	75 192	75 825
Sijoitusomaisuus	17 568	18 146	18 849	20 784	22 754
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat	8 472	8 390	8 032	8 640	8 257
Osuudet osakkuusyrityksissä	68	69	88	93	93
Aineettomat hyödykkeet	1 331	1 349	1 353	1 395	1 410
Aineelliset hyödykkeet	795	829	839	843	838
Muut varat	3 449	2 476	2 534	2 347	2 422
Verosaamiset	198	124	143	118	170
Varat yhteensä	116 389	116 149	118 242	125 145	124 296
Velat luottolaitoksille	2 106	2 037	1 525	1 673	1 298
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvelat	1	1	0	0	1
Johdannaissopimukset	6 692	5 219	5 630	5 369	5 515
Velat asiakkaille	51 429	54 042	55 598	58 220	58 436
Vakuutusvelka	6 716	6 543	6 498	7 705	8 120
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	8 502	8 420	8 061	8 666	8 287
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	26 054	25 300	25 877	27 706	26 703
Varaukset ja muut velat	4 947	4 124	3 808	3 921	4 006
Verovelat	1 016	872	862	866	899
Lisäosuudet	169	173	114	106	104
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	1 046	1 026	1 577	1 590	1 545
Velat yhteensä	108 678	107 755	109 551	115 822	114 915
Oma pääoma					
OP Ryhmän omistajien osuus					
Osake- ja osuuspääoma					
Jäsenosuudet	147	151	153	154	153
Tuotto-osuudet	1 846	2 055	2 235	2 502	2 468
Käyvän arvon rahasto	546	315	230	242	282
Muut rahastot	2 216	2 308	2 085	2 085	2 108
Kertyneet voittovarot	2 889	3 491	3 911	4 271	4 284
Määräysvallattomien omistajien osuus	66	75	77	70	86
Oma pääoma yhteensä	7 711	8 394	8 690	9 324	9 381
Velat ja oma pääoma yhteensä	116 389	116 149	118 242	125 145	124 296

Lilte 2 Tunnusluvut ja niiden laskentakaavat

	1-6/2016	1-6/2015
Oman pääoman tuotto (ROE), %	10,4	12,2
Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoin,%	7,9	15,5
Koko pääoman tuotto (ROA), %	0,79	0,84
Kulujen osuus tuotoista, %	51	51
Henkilöstö keskimäärin	12 258	12 239

VAIHTOEHTOISET TUNNUSLUVUT

Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) uudet ohjeet vaihtoehtoisista tunnusluvuista tulivat voimaan 3.7.2016. Vaihtoehtoisia tunnuslukuja esitetään kuvaamaan liiketoiminnan taloudellista kehitystä ja parantamaan vertailukelpoisuutta eri raportointikausien välillä. Vaihtoehtoisia tunnuslukuja ei tule pitää korvaavina mittareina verrattuna IFRS-tilinpäätösnormistossa määriteltyihin tunnuslukuihin.

Käytettyjen vaihtoehtoisten tunnuslukujen laskentakaavat on esitetty alla ja ne vastaavat sisällöltään aikaisemmin esitettyjä tunnuslukuja.

Oman pääoman tuotto (ROE), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Oman pääoman tuotto (ROE) käyvin arvoin, %	$\frac{\text{Tilikauden laaja tulos}}{\text{Oma pääoma (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Koko pääoman tuotto (ROA), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$
Kulujen osuus tuotoista, %	$\frac{\text{Kulut yhteensä}}{\text{Tuotot yhteensä}} \times 100$
Vahinkovakuutuksen tunnusluvut:	
Vahinkosuhte (Ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset ja korvausten hoitokulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Liikekulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut + poistot/oikaisuut yrityskaupan yhteydessä syntyneistä aineettomista hyödykkeistä}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Riskisuhte (Ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Yhdistetty kulusuhde (Ilman perustekorkokulua), %	Vahinkosuhte + liikekulusuhde Riskisuhte + toimintakulusuhde
Toimintakulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut ja korvausten selvittelykulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto)}} \times 100$
Operatiivinen vahinkosuhte, %	$\frac{\text{Korvauskulut pl. laskuperustemuutokset}}{\text{Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)}} \times 100$
Operatiivinen liikekulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot pl. laskuperustemuutokset (netto)}} \times 100$
Operatiivinen yhdistetty kulusuhde	Operatiivinen vahinkosuhte + operatiivinen liikekulusuhde Operatiivinen riskisuhte + operatiivinen toimintakulusuhde
Operatiivinen riskisuhte (Ilman perustekorkokulua), %	$\frac{\text{Korvaukset pl. korvausten selvittelykulut ja laskuperustemuutokset}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset}} \times 100$
Operatiivinen toimintakulusuhde, %	$\frac{\text{Liikekulut ja korvausten selvittelykulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (netto) pl. laskuperustemuutokset}} \times 100$

ERILLISLASKENTAAN PERUSTUVAT TUNNUSLUVUT

Vakavaralsuussuhde, %	$\frac{\text{Omat varat yhteensä}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Tier 1 -vakavaralsuussuhde, %	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (Tier 1)}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Ydinpääoman (CET1) vakavaralsuussuhde	$\frac{\text{Ydinpääoma (CET 1)}}{\text{Kokonaisriski}} \times 100$
Solvenssisuhde, %	$\frac{\text{Omat varat}}{\text{Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)}} \times 100$
Vähimmäisomavaralsuusaste (leverage ratio), %	$\frac{\text{Ensisijaiset omat varat (AT1)}}{\text{Taseen ja taseen ulkopuoliset vastuut}} \times 100$
Maksuvalmiusvaatimus (LCR), %	$\frac{\text{Likvidit varat}}{\text{Likviditeetin ulosvirtaukset - likviditeetin sisäänvirtaukset stressitilanteessa}} \times 100$
Rahotus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaralsuussuhde	$\frac{\text{Ryhmittymän omat varat yhdeensä}}{\text{Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä}} \times 100$
Taloudellisen pääomavaateen tuotto, %	$\frac{\text{Tulos + asiakasbonukset verojen jälkeen (12 kk liukuva)}}{\text{Keskimaarainen taloudellinen pääomavaade}} \times 100$

VAHINKOVAKUUTUKSEN OPERATIIVINEN TULOS

Milj. €	1-6/2016	1-6/2015	Muutos %	1-12/2015
Vakuutusmaksutuotot	699	681	2,6	1396
Korvauskulut	-488	-475	2,8	-972
Liikekulut	-129	-124	4,2	-247
Aineettomien poisto-oikaisu	-11	-11	-0,3	-21
Vakuutustekninen kate	71	72	-0,9	156
Sijoitustuotot ja -kulut	55	86	-36,9	125
Muut tuotot ja kulut	-9	-15	-36,4	-22
Tulos ennen veroja	117	144	-18,8	259
Käyvän arvon rahaston muutos, brutto	38	-66		-87
Tulos ennen veroja käyvin arvoin	154	78	98,2	171

Vahinkovakuutuksen tunnuslukujen laskennassa käytetään vahinkovakuutusyhtiöiden toimintokohtaisia kuluja, joita ei esitetä samalla periaatteella konsernin tuloslaskelmassa.

Liite 3 Korkotuotot ja -kulut

Milj. €	4-6/ 2016	4-6/ 2015	1-6/ 2016	1-6/ 2015
Korkotuotot				
Saamiset luottolaitoksilta	2	0	3	-1
Saamiset asiakkailta				
Lainat	297	311	596	628
Rahoitusleasingsaamiset	3	4	7	8
Arvoltaan alentuneet lainat ja muut sitoumukset	1	1	2	1
Saamistodistukset				
Kaupankäynti	3	4	5	7
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjatut		0		0
Myytavissä olevat	32	38	65	77
Eräpäivään asti pidettävät	1	1	1	2
Lainat ja saamiset	0	1	1	3
Johdannaissopimukset				
Kaupankäyntitarkoituksessa pidetyt	235	285	500	587
Käyvän arvon suojaus	-33	-30	-64	-62
Rahavirran suojaus	10	8	19	17
Rahavirran suojauksen tehoton osuus	0	-2	1	-1
Muut	2	1	3	1
Yhteensä	551	620	1 138	1 265
Korkokulut				
Velat luottolaitoksille	6	1	12	2
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjatut rahoitusvelat	0	0	0	0
Velat asiakkaille	24	38	52	78
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	67	93	144	183
Velat, joilla on huonompi etuoikeus				
Pääomalainat	1	2	3	3
Muut	11	9	22	19
Johdannaissopimukset				
Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät	211	263	444	544
Käyvän arvon suojaus	-33	-40	-71	-79
Muut				
Muut	2	0	3	3
Yhteensä	290	365	610	753
Korkokate ilman suojauslaskennan arvostuseriä	261	255	529	512
Suojaavat johdannaiset	-17	-26	-25	-30
Suojauskohteiden arvonmuutokset	17	26	25	29
Korkokate	261	256	528	511

Liite 4 Vakuutuskate

Milj. €	4-6/ 2016	4-6/ 2015	1-6/ 2016	1-6/ 2015
Vahinkovakuutusmaksutuotot, netto				
Vakuutusmaksutulo	299	290	915	908
Jälleenvakuuttajien osuus	3	1	-6	-9
Vakuutusmaksuvastuun muutos	49	47	-220	-234
Jälleenvakuuttajien osuus	2	8	11	18
Yhteensä	353	345	700	682
Vahinkovakuutuskorvaukset, netto				
Maksetut korvaukset	231	191	445	399
Jälleenvakuuttajien osuus	-10	-3	-14	-12
Korvausvastuun muutos	-17	42	-1	40
Jälleenvakuuttajien osuus	14	-10	10	5
Yhteensä	218	220	440	432
Henkivakuutuksen riskiliike	7	5	13	11
Vakuutuskate yhteensä	142	130	272	261

Lilte 5 **Nettopalkkiotuotot**

Milj. €	4-6/ 2016	4-6/ 2015	1-6/ 2016	1-6/ 2015
Palkkiotuotot				
Luotonanto	54	52	105	103
Talletukset	1	1	3	3
Maksuliike	67	63	129	123
Arvopapereiden välitys	4	6	7	12
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	3	3	5	6
Rahastot	35	32	69	66
Omaisuudenhoito ja lainopilliset tehtävät	18	19	39	43
Takaukset	5	5	10	11
Asunnonvälitys	18	17	34	35
Vakuutusten välitys	10	10	36	41
Henkivakuutuksen kuormitustulo	24	23	50	43
Sijoitussidonnaisten hallinnointipalkkioiden palautus	15	16	30	30
Muut	5	7	10	11
Yhteensä	260	254	528	528
Palkkiokulut				
Maksuliike	19	16	36	30
Arvopapereiden välitys	4	1	9	4
Arvopapereiden liikkeeseen lasku	1	1	1	2
Omaisuudenhoito ja lainopilliset tehtävät	4	5	8	10
Vakuutustoiminta	10	9	20	18
Muut	9	9	17	16
Yhteensä	47	41	91	80
Nettopalkkiotuotot yhteensä	213	213	437	447

Lilite 6 Sijoitustoiminnan nettotuotot

Milj. €	4-6/ 2016	4-6/ 2015	1-6/ 2016	1-6/ 2015
Myytävissä olevien varojen nettotuotot				
Saamistodistukset	80	38	113	81
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	27	71	45	168
Osingot	12	14	25	31
Arvonlennumiset	-17	-4	-25	-6
Yhteensä	102	120	157	275
Käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavien nettotuotot				
Vakuutustoiminta				
Saamistodistukset	21	-2	46	0
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	4		3	
Johdannaiset	27	-124	175	-69
Pankkitoiminta ja Muu toiminta				
Arvopaperikauppa	11	24	17	50
Valuuttatoiminta	15	15	24	13
Sijoituskiinteistöt	13	0	16	5
Muut	1	0	1	1
Yhteensä	91	-86	282	-1
Jaksotettuun hankintamenuon kirjattavien nettotuotot				
Lainat ja muut saamiset	2	3	3	3
Arvonlennumiset	0	0	0	0
Yhteensä	2	3	3	3
Henkivakuutuserät				
Korkohyvitykset asiakkaiden vakuutussäästöille	-24	-24	-47	-49
Vakuutusteknisten varausten muutos	11	133	-48	94
Muut vakuutustekniset erät	-78	2	-146	-15
Yhteensä	-90	111	-242	31
Vahinkovakuutuserät				
Diskonttauksen purkautuminen	-9	-10	-18	-20
Yhteensä	-9	-10	-18	-20
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	96	138	182	288

Liite 7 Saamisten arvonalentumiset

Milj. €	4-6/ 2016	4-6/ 2015	1-6/ 2016	1-6/ 2015
Luotto- tai takaustappioina poistetut saamiset	48	19	59	36
Palautukset poistetuista saamisista	-6	-4	-9	-7
Saamiskohtaisten arvonalentumisten lisäys	17	23	35	47
Saamiskohtaisten arvonalentumisten vähennys	-55	-18	-68	-35
Ryhmäkohtaiset arvonalentumiset	8	-4	5	-3
Saamisten arvonalentumiset yhteensä	13	15	23	37

Liite 8 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

	Lainat ja saamiset	Erä-päivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Varat, milj. €						
Käteiset varat	4 890					4 890
Saamiset luottolaitoksilta	428					428
Johdannaissopimukset			5 624		704	6 327
Saamiset asiakkailta	76 978					76 978
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			8 429			8 429
Saamistodistukset		104	2 352	18 906		21 361
Oman pääoman ehtoiset instrumentit			228	2 066		2 294
Muut rahoitusvarat	2 990					2 990
Rahoitusvarat	85 286	104	16 633	20 972	704	123 698
Muut kuin rahoitusinstrumentit						3 357
Yhteensä 30.6.2016	85 286	104	16 633	20 972	704	127 055

	Lainat ja saamiset	Erä-päivään asti pidettävät	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat*	Myytavissä olevat	Suojaavat johdannaiset	Yhteensä
Varat, milj. €						
Käteiset varat	8 619					8 619
Saamiset luottolaitoksilta	425					425
Johdannaissopimukset			5 226		536	5 763
Saamiset asiakkailta	75 192					75 192
Sijoitussidonnaisten sopimusten katteena olevat varat			8 640			8 429
Saamistodistukset		108	858	17 372		18 338
Oman pääoman ehtoiset instrumentit			70	2 387		2 457
Muut rahoitusvarat	2 428					2 428
Rahoitusvarat	86 664	108	14 794	19 760	536	121 862
Muut kuin rahoitusinstrumentit						3 283
Yhteensä 31.12.2015	86 664	108	14 794	19 760	536	125 145

* Taseen erä sijoitusomaisuus sisältää vahinko- ja henkivakuutuksen käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat saamistodistukset ja oman pääoman ehtoiset instrumentit.

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat Johdannaiset	Yhteensä
Velat luottolaitoksille		2 556		2 556
Johdannaissopimukset	5 252		355	5 607
Velat asiakkaille		58 154		58 154
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista		8 455		8 455
Vakuutusvelka		8 077		8 077
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		27 751		27 751
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 472		1 472
Muut rahoitusvelat		3 638		3 638
Rahoitusvelat	5 252	110 105	355	115 712
Muut kuin rahoitusvelat				1 707
Yhteensä 30.6.2016	5 252	110 105	355	117 419

Velat, milj. €	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Muut velat	Suojaavat Johdannaiset	Yhteensä
Velat luottolaitoksille		1 673		1 673
Johdannaissopimukset	5 017		352	5 369
Velat asiakkaille		58 220		58 220
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista		8 666		8 666
Vakuutusvelka		7 705		7 705
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat		27 706		27 706
Velat, joilla huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla		1 590		1 590
Muut rahoitusvelat		3 248		3 248
Rahoitusvelat	5 017	108 807	352	114 176
Muut kuin rahoitusvelat				1 645
Yhteensä 31.12.2015	5 017	108 807	352	115 822

Yleiseen liikkeeseen laskettuihin velkakirjoihin sisältyvät joukkovelkakirjalainat on arvostettu kirjanpidossa jaksotettuun hankintamenuon. Näille velkakirjoille markkinoilta saatavilla olevan informaation ja vakiintuneiden arvostusmenetelmien avulla arvioitu käypä arvo kesäkuun lopussa oli 745 miljoonaa euroa (441) kirjanpitoarvoa suurempi. Huonommalla etuoikeudella olevat velat on arvostettu jaksotettuun hankintamenuon. Näiden käyvät arvot ovat jaksotettua hankintamenuoa suuremmat, mutta luotettavien käypien arvojen määrittämiseen liittyy epävarmuutta.

Liite 9 Toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusinstrumenttien ryhmittely arvostusmenetelmän mukaisesti

Varojen käyvät arvot 30.6.2016, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	142	79	7	228
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	1 167	1 154	31	2 352
Sijoitussidonnaiset sopimukset	6 131	2 299		8 429
Johdannaissopimukset	15	6 144	169	6 327
Myytavissä olevat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	842	548	676	2 066
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	14 536	4 081	288	18 906
Yhteensä	22 832	14 305	1 170	38 308

Varojen käyvät arvot 31.12.2015, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit		70		70
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	616	221	21	858
Sijoitussidonnaiset sopimukset	6 425	2 215		8 640
Johdannaissopimukset	2	5 584	176	5 763
Myytavissä olevat				
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	1 683	-9	712	2 387
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	12 037	5 042	293	17 372
Yhteensä	20 763	13 124	1 203	35 090

Velkojen käyvät arvot 30.6.2016, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Sijoitussidonnaiset sopimukset	6 149	2 306		8 455
Muut		0		0
Johdannaissopimukset	20	5 470	118	5 607
Yhteensä	6 169	7 776	118	14 063

Velkojen käyvät arvot 31.12.2015, milj. €	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Sijoitussidonnaiset sopimukset	6 444	2 222		8 666
Muut		0		0
Johdannaissopimukset	35	5 199	135	5 369
Yhteensä	6 480	7 421	135	14 035

Taso 1: Noteeratut markkinahinnat

Hierarkiatason 1 ryhmitellyt erät koostuvat pörssiessä listatuista osakkeista, noteeratuista yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten velkapapereista sekä pörssijohdannaisista. Kyseisten instrumenttien käypä arvo määräytyy toimivilta markkinoilta saatavien noteerausten perusteella.

Taso 2: Arvostusmenetelmät havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, jotka perustuvat luotettaviin laskentaparametreihin. Hierarkiatason 2 luokiteltujen instrumenttien käyvällä arvolla tarkoitetaan arvoa, joka on johdettavissa rahoitusvälineen osien tai vastaavien rahoitusvälineiden markkina-arvosta, tai arvoa, joka on laskettavissa rahoitusmarkkinoilla yleisesti hyväksytyillä arvostusmalleilla ja -menetelmillä, jos markkina-arvo on niiden avulla luotettavasti arvioitavissa. Tähän hierarkiatason on luokiteltu suurin osa OP Yrityspankki -konsernin OTC-johdannaisista sekä yritysten, valtioiden ja rahoituslaitosten noteeratut velkapaperit, joita ei ole luokiteltu tasolle 1.

Taso 3: Arvostusmenetelmät ei havainnoitavissa olevia syöttötietoja käyttäen

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Hierarkiatason 3 luokitellut instrumentit arvostetaan hinnoittelumalleilla, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta. Lisäksi tasolle 3 luokitellaan velkapapereita, joille noteerauksia on markkinoilla arvostuspäivänä vain vähän tai ei ollenkaan. Kyseiseen tasoryhmään sisällytetään kompleksisemmat OTC-johdannaiset sekä sellaiset pitkän maturiteetin johdannaiset, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan, tietyt private equity-sijoitukset, epälikvidit lainat, strukturoidut lainat ml. arvopaperistetut lainat ja strukturoidut velkakirjat sekä hedge-rahastot. Tason 3 käypä arvo perustuu kolmannelta osapuolelta saatavaan hintatietoon.

Siirrot käyvän arvon arvostuksen tasojen välillä

Siirrot eri hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaman tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Arvostusmenetelmät, joiden laskentaparametreihin sisältyy epävarmuutta (Taso 3)

Erittely rahoitusvaroista ja rahoitusveloista

	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Johdannais-sopimukset	Myytävisissä olevat	Varat yhteensä
Rahoitusvarat, milj. €				
Avaava tase 1.1.2016	43	176	979	1 199
Tuloslaskelman nettotuotot	-5	-8	-34	-46
Laajan tuloslaskelman nettotuotot			-3	-3
Hankinnat			80	80
Myyntit			-49	-49
Lyhennykset	0			0
Siirrot tasoon 3			16	16
Siirrot tasosta 3			-27	-27
Päättävä tase 30.6.2016	38	169	963	1 170
		Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Johdannais-sopimukset	Velat yhteensä
Rahoitusvelat, milj. €				
Avaava tase 1.1.2016			135	135
Tuloslaskelman nettotuotot			-17	-17
Päättävä tase 30.6.2016			118	118

Erittely nettotuotoista tuloslaskelmaerittäin 30.6.2016

Milj. €	Korkokate	Sijoitus-toiminnan nettotuotot	Laaja tuloslaskelma/ Käyvän arvon rahaston muutos	Nettotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista
Realisoituneet nettotuotot	-5			-5
Realisoitumattomat nettotuotot	9	-34	-3	-28
Nettotuotot tilikaudelta	4	-34	-3	-33

Hierarkiatason 3 johdannaiset ovat asiakkaiden tarpeisiin strukturoituja johdannaisia, joiden markkinariski on katettu vastaavalla johdannaisopimuksella. Tulosvaikutusta avoimesta markkinariskistä ei synny. Tason 3 johdannaiset liittyvät OP Yrityspankin liikkeeseen laskemiin strukturoituihin joukkovelkakirjalainoihin, joiden tuotto määräytyy kytketyn johdannaisten arvonkehityksen perusteella. Näiden kytkettyjen johdannaisten arvonmuutosta ei ole esitetty yllä olevassa taulukossa. Lisäksi tasolle 3 on luokiteltu pitkän maturiteetin johdannaisia, joiden arvostuksessa käytettyä markkinadataa on jouduttu ekstrapoloimaan.

Arvostustekijöiden muutokset

Arvostusmenetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2016 aikana.

Liite 10 Johdannaissoplimukset

	Nimellisarvot/jäljellä oleva Juoksu aika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	Alle 1 v	1–5v	>5v		Varat	Velat
30.6.2016, milj. €						
Korkojohdannaiset, josta	33 354	76 440	57 681	167 475	5 772	5 155
Keskusvastapuoliselvitetävät	6 290	31 664	27 314	65 269	1 548	1 823
Valuuttajohdannaiset	24 211	11 419	4 198	39 829	1 359	1 508
Osake- ja indeksi-sidonnaiset johdannaiset	93	6		100	6	0
Luottojohdannaiset	19	147	87	253	7	11
Muut johdannaiset	372	571	7	951	68	41
Johdannaiset yhteensä	58 051	88 584	61 973	208 608	7 211	6 716

	Nimellisarvot/jäljellä oleva Juoksu aika			Yhteensä	Käyvät arvot*	
	Alle 1 v	1–5v	>5v		Varat	Velat
31.12.2015, milj. €						
Korkojohdannaiset, josta	38 498	83 365	58 255	180 119	4 408	3 977
Keskusvastapuoliselvitetävät	7 712	26 807	24 664	59 183	890	863
Valuuttajohdannaiset	30 956	9 766	6 706	47 428	1 528	1 479
Osake- ja indeksi-sidonnaiset johdannaiset	282	6		288	15	
Luottojohdannaiset	15	126	82	223	10	13
Muut johdannaiset	185	722	14	921	83	61
Johdannaiset yhteensä	69 936	93 985	65 057	228 979	6 043	5 530

* Käyvät arvot sisältävät kertyneet korot, jotka esitetään muissa varoissa tai varauksissa ja muissa veloissa. Lisäksi keskusvastapuoliselvityksessä olevien johdannaisten käyvät arvot on netotettu taseessa.

Liite 11 Rahoitusvarat ja -velat, jotka vähennetty toisistaan tai joita koskee tolmeenpantavissa oleva yleinen nettoutusjärjestely

Rahoitusvarat

	Rahoitus- varojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa				Nettomäärä
			Taseessa esitettävä netto- määrä**	Johdan- naisyleis- sopimuk- set***	Saadut vakuudet		
30.6.2016, milj. €							
Johdannaiset	7 860	-1 532	6 327	-3 562	-896		1 869

	Rahoitus- varojen bruttomäärä	Rahoitusvelkojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusvaroista*	Rahoitusvarojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa				Nettomäärä
			Taseessa esitettävä netto- määrä**	Johdan- naisyleis- sopimuk- set***	Saadut vakuudet		
31.12.2015, milj. €							
Johdannaiset	6 633	-870	5 763	-3 412	-1 030		1 321

Rahoitusvelat

	Rahoitus- velkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa				Nettomäärä
			Taseessa esitettävä netto- määrä**	Johdan- naisyleis- sopimuk- set***	Annetut vakuudet		
30.6.2016, milj. €							
Johdannaiset	7 417	-1 810	5 607	-3 562	-1 285		761

	Rahoitus- velkojen bruttomäärä	Rahoitusvarojen bruttomäärä, joka on vähennetty rahoitusveloista*	Rahoitusvelkojen määrät, joita ei ole netotettu taseessa				Nettomäärä
			Taseessa esitettävä netto- määrä**	Johdan- naisyleis- sopimuk- set***	Annetut vakuudet		
31.12.2015, milj. €							
Johdannaiset	6 209	-840	5 369	-3 412	-1 061		896

* Ml. käteisvaroihin sisältyvä päivittäin selvitettyjen johdannaisten nettomäärä yhteensä -271 (22) miljoonaa euroa.

** Käyvät arvot ilman kertyneitä korkoja.

*** Käytäntönä on solmia johdannaisyleissopimukset kaikkien johdannaistapuolien kanssa.

OTC-johdannaisten keskusvastapuoliselvitys

Helmikuussa 2013 siirryttiin EMIR-asetuksen (Regulation (EU) No 648/2012) mukaiseen keskusvastapuoliselvitykseen. Finanssivastapuolten kanssa solmitut standardiehtoiset OTC-johdannaiskaupat selvitetään London Clearing House:n kanssa. Toimintamallissa johdannaisten vastapuoleksi muuttuu päivittaisen selvitysprosessin päätteeksi keskusvastapuoli, jonka kanssa netotetaan johdannaisten päiväkohtaiset maksut. Lisäksi päivittäin joko maksetaan tai saadaan vakuus, joka vastaa avointen sopimusten käypien arvojen muutosta (variation margin). Keskusvastapuoliselvityksessä olevat korkojohdannaiset esitetään nettona taseessa.

Muut kahdenvälisesti selvittävät OTC-johdannaiset

Konsernin ja muiden asiakkaiden väliin johdannaiskauppoihin sekä sellaisiin johdannaiskauppoihin, joita asetuksen mukainen keskusvastapuoliselvitys ei koske, sovelletaan joko ISDA:n, konsernin omaa tai Finanssialan Keskusliiton johdannaisyleissopimusta. Näiden sopimusten perusteella johdannaisten maksuja voidaan netottaa transaktiokohtaisesti maksupäivittäin ja vastapuolen maksukyvyttömyys- ja konkurssitilanteissa. Sopimusehdoissa voidaan lisäksi vastapuolikohtaisesti sopia vakuuksista. Nämä johdannaiset esitetään taseessa bruttoperusteisesti.

Liite 12 Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sekä ongelmasaamiset

	El arvon- alennettu (brutto)	Arvon- alennettu (brutto)	Yhteensä	Saamis- kohtaiset arvon- alentumiset	Saamisryh- mäkohtaiset arvon- alentumiset	Tase- arvo
30.6.2016, milj. €						
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta						
Saamiset luottolaitoksilta	430		430		2	428
Saamiset asiakkailta, josta	75 685	580	76 265	407	61	75 797
pankkitakaussaamiset	6	9	15	9	1	6
Rahoitusleasing	1 181		1 181			1 181
Yhteensä	77 296	580	77 876	407	62	77 406
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sektoreittain						
Yritykset	26 341	420	26 761	323	32	26 406
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	1 175	0	1 175	0	2	1 173
Kotitaloudet	48 407	154	48 561	81	27	48 453
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	666	6	671	3	1	668
Julkisyhteisöt	707		707		0	707
Yhteensä	77 296	580	77 876	407	62	77 406
31.12.2015, milj. €						
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta						
Saamiset luottolaitoksilta	426		426		1	425
Saamiset asiakkailta, josta	73 903	620	74 523	441	56	74 026
pankkitakaussaamiset	6	17	23	18	0	5
Rahoitusleasing	1 166		1 166			1 166
Yhteensä	75 495	620	76 115	441	57	75 617
Saamiset luottolaitoksilta ja asiakkailta sektoreittain						
Yritykset	25 491	471	25 961	358	32	25 571
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	1 124	0	1 124	0	2	1 122
Kotitaloudet	47 528	143	47 671	79	22	47 570
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	665	6	671	4	1	667
Julkisyhteisöt	688		688		0	688
Yhteensä	75 495	620	76 115	441	57	75 617

	Terveet ("performing") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (netto)
Ongelmasaamiset 30.6.2016, milj. €					
Yli 90 pv erääntyneet saamiset		531	531	209	322
Todennäköisesti maksamatta jäävät		467	467	151	316
Lainanhoitajoustot	1 591	268	1 859	48	1 811
Yhteensä	1 591	1 266	2 857	407	2 450

	Terveet ("performing") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Järjestä- mättömät ("non-per- forming") saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (brutto)	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta yhteensä (brutto)	Saamis- kohtaiset arvonalen- tumiset	Saamiset luottolai- toksilta ja asiakkailta (netto)
Ongelmasaamiset 31.12.2015, milj. €					
Yli 90 pv erääntyneet saamiset		543	543	223	319
Todennäköisesti maksamatta jäävät		499	499	175	325
Lainanhoitajoustot	1 310	191	1 501	43	1 458
Yhteensä	1 310	1 233	2 543	441	2 102

Tunnusluku, %

Saamiskohtaiset arvonalentumiset, % ongelmasaamisista

30.6.2016 31.12.2015
14,3 % 17,3 %

Yli 90 pv erääntyneenä saamisena raportoidaan jäljellä oleva pääoma sellaisesta saamisesta, jonka korko tai pääoma on ollut erääntyneenä ja maksamatta yli kolme kuukautta. Todennäköisesti maksamatta jäävinä sopimuksina raportoidaan heikoimpien luottoluokkien (henkilöasiakkailla F ja muilla 11–12) omaavat sopimukset. Lainanhoitajoustoina raportoidaan saamiset, joiden ehtoja on neuvoteltu uudelleen asiakkaan heikentyneestä maksukyvyistä johtuen. Uudelleen neuvoteltujen saamisten lainaehtoja on helpotettu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuen esimerkiksi myöntämällä lyhennysvapaa, jonka kesto on 6–12 kk.

Liite 13 Vakuutustoiminnan velat

Milj. €	30.6.2016	31.12.2015
Korvausvastuu		
Eläkeuotoinen korvausvastuu	1 418	1 386
Muu korvausvastuu	956	970
Korkotäydennys*	52	0
Yhteensä	2 426	2 357
Vakuutusmaksuvastuu	783	560
Velat sijoitussidonnaisista vakuutus- ja sijoitussopimuksista	8 455	8 666
Henkivakuutuksen vakuutusvelka	4 867	4 788
Yhteensä	16 532	16 371

* Vakuutusvelan suojien arvo.

Liite 14 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

Milj. €	30.6.2016	31.12.2015
Joukkovelkakirjalainat	12 022	12 164
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	9 065	9 003
Sijoitus- ja yritystodistukset sekä ECP:t	6 665	6 539
Yhteensä	27 751	27 706

Liite 15 Käyvän arvon rahasto verojen jälkeen

	Myytävissä olevat rahoitusvarat			Yhteensä
	Saamis- todistukset	Oman pääoman ehtoiset Instrumentit	Rahavirran suojaus	
Milj. €				
Avaava tase 1.1.2016	31	142	69	242
Käyvän arvon muutokset	108	-18	44	135
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-12	-42		-54
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset		25		25
Siirrot korkokatteeseen			-20	-20
Laskennalliset verot	-19	7	-5	-17
Päättävä tase 30.6.2016	108	114	89	311

	Myytävissä olevat rahoitusvarat			Yhteensä
	Saamis- todistukset	Oman pääoman ehtoiset Instrumentit	Rahavirran suojaus	
Milj. €				
Avaava tase 1.1.2015	139	206	80	425
Käyvän arvon muutokset	-81	89	-6	2
Tuloslaskelmaan siirretyt myyntivoitot	-18	-112		-130
Tuloslaskelmaan siirretyt arvonalennukset		5		5
Siirrot korkokatteeseen			-15	-15
Laskennalliset verot	20	3	4	28
Päättävä tase 30.6.2015	60	192	63	315

Käyvän arvon rahasto ennen veroja oli 388 miljoonaa euroa (302) ja siihen liittyvä laskennallinen verovelka oli 77 miljoonaa euroa (60). Katsauskauden lopussa käyvän arvon rahastossa oli oman pääoman ehtoisten instrumenttien positiivisia arvonmuutoksia yhteensä 217 miljoonaa euroa (245) ja negatiivisia arvonmuutoksia yhteensä 39 miljoonaa euroa (21).

Negatiivinen käyvän arvon rahasto purkautuu omaisuuden arvonnousujen, myyntitappioiden ja tulosvaikutteisten arvonalentumiskirjausten kautta.

Liite 16 Annetut vakuudet

Milj. €	30.6.2016	31.12.2015
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Kiinnitykset	1	1
Pantit	1	5
Luotot (covered bondien vakuutena)	10 512	10 053
Muut	1 748	671
Muut annetut vakuudet		
Pantit*	3 400	3 969
Annetut vakuudet yhteensä	15 662	14 699
Vakuudelliset muut velat	466	507
Asuntovakuudelliset joukkovelkakirjalainat (covered bonds)	9 065	9 003
Vakuudelliset velat yhteensä	9 531	9 510

* josta 2 000 miljoonaa euroa päivän sisäisen limiitin vakuuksia.

Liite 17 Taseen ulkopuoliset sitoumukset

Milj. €	30.6.2016	31.12.2015
Takaukset	783	764
Takuuvastuut	1 777	1 848
Pantit		1
Luottolupaukset	11 166	10 043
Lyhytaikaisiin kauppatapautumiin liittyvät sitoumukset	292	194
Muut*	694	587
Yhteensä	14 713	13 437

* Josta vahinkovakuutustoiminnan sitoumukset pääomarahastoihin 139 miljoonaa euroa (121).

Liite 18 Luottolaitosvakavaraisuus

Luottolaitosvakavaraisuus on esitetty OP Yhteenliittymästä EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) (CRR) mukaisesti.

	30.6.2016	31.12.2015
Omat varat, milj. €		
OP Ryhmän oma pääoma	9 637	9 324
Poistetaan vakuutusyhtiöiden vaikutus omasta pääomasta	-292	-200
Käyvän arvon rahasto, rahavirran suojaus	-89	-69
Lisäosuuspääomat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä, ja omiin pääomiin kuulumattomat osuuspääomat	82	143
Ydinpääoma (CET1) ennen vähennyksiä	9 338	9 197
Aineettomat hyödykkeet	-559	-518
Eläkevastuun ylikate ja arvostusoikaisu	-123	-131
Ennakoitu voitonjako	-40	-66
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-302	-306
Ydinpääoma (CET1)	8 313	8 176
Pääomalainat, joihin sovelletaan siirtymäsäännöstä	84	141
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	84	141
Ensisijainen pääoma (T1)	8 397	8 316
Debentuurilainat	1 252	1 253
Toissijainen pääoma (T2)	1 252	1 253
Omat varat yhteensä	9 649	9 569

Ydinpääomasta (CET1) on vähennetty varovaisen arvostamisen oikaisu 99 (69) miljoonaa euroa.

Lisäosuuspääomiin ja pääomalainoihin on sovellettu vanhoja pääomainstrumentteja koskevia siirtymäsäännöksiä. Lisäosuuspääomista on vähennetty 1.7.2016 omistaja-asiakkaille palautetut lisäosuudet 20 miljoonaa euroa. Kesäkuussa lunastettiin takaisin JPY10 miljardin pääomalaina, josta omiin varoihin oli vertailukaudella luettu 63 miljoonaa euroa.

	30.6.2016	31.12.2015
Kokonaisriski, milj. €		
Luotto- ja vastapuoliriski	37 592	36 445
Standardimenetelmä (SA)	3 297	3 026
Valtio- ja keskuspankkivastuut	38	27
Luottolaitosvastuut	31	29
Yritysvastuut	1 949	1 838
Vähittäisvastuut	928	910
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset*	72	72
Muut**	280	151
Sisäisten luottoluokitusten menetelmä (IRB)	34 294	33 418
Luottolaitosvastuut	1 171	1 149
Yritysvastuut	20 253	19 587
Vähittäisvastuut	4 159	3 976
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset*	7 429	7 412
Muut	1 282	1 294
Markkina- ja selvitysrishti, standardimenetelmä	1 308	1 464
Operatiivinen riski, standardimenetelmä	3 674	3 521
Muut riskit***	312	394
Yhteensä	42 885	41 824

* Oman pääoman ehtoisten sijoitusten riskipaino sisältää 6,5 miljardia euroa OP Ryhmän sisäisistä vakuutusyhtiösijoituksista.

** Muiden vastuiden riskipainosta 223 miljoonaa euroa on laskennallisia verosaamisia, jotka käsitellään 250 prosentin riskipainolla ydinpääomista vähentämisen sijaan.

*** Vastuun arvonoikaus (CVA)

	30.6.2016	31.12.2015
Suhdeluvut, %		
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	19,4	19,5
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	19,6	19,9
Vakavaraisuussuhde	22,5	22,9
Suhdeluvut ilman siirtymäsäännöksiä, %	30.6.2016	31.12.2015
Ydinpääoman (CET1) vakavaraisuussuhde	19,2	19,2
Tier 1 -vakavaraisuussuhde	19,2	19,2
Vakavaraisuussuhde	22,1	22,2
Pääomavaatimus, milj. €	30.6.2016	31.12.2015
Omat varat	9 649	9 569
Pääomavaatimus	5 367	4 394
Puskuri pääomavaatimukseen	4 282	5 175

Pääomavaatimus 12,5 % muodostuu minimivaateesta 8 %, kiinteästä lisäpääomavaatimuksesta 2,5 %, O-SII-pääomavaatimuksesta 2,0 % ja ulkomaisten vastuiden maakohtaisista muuttuvista lisäpääomavaatimuksista. O-SII-pääomavaatimus tuli voimaan 1.1.2016 alkaen.

	30.6.2016	31.12.2015
Velkaantuneisuus, milj. €		
Ensisijainen pääoma (T1)	8 397	8 316
Vastuut yhteensä	116 570	114 780
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	7,2	7,2

Velkaantumisasetta kuvaava mittari eli vähimmäisomavaraisuusaste (Leverage Ratio) esitetään uusien säännösluonnosten mukaisesti. Säännösluonnosten mukainen minimitaso on kolme prosenttia. Vähimmäisomavaraisuusaste on laskettu katsauskauden lopun luvuilla.

Omat varat ja kokonaisriski sisältävät Yhteensijäisyyden jäseniksi 19.5.2015 siirtyneiden uusien jäsenpankkien vakavaraisuusluvut. Uusien jäsenpankkien vaikutus omiin varoihin oli 63 miljoonaa euroa (127) ja riskipainotettuihin eriin 472 miljoonaa euroa (481). Velkaantuneisuuden vastuisiin sisältyy 901 miljoonaa euroa (885) uusien jäsenpankkien vastuita.

Liite 19 Vastuut rating-luokittain

Vähittäisvastuut rating-luokittain (AIRB)

Kalkki vähittäisssaamiset 30.6.2016

Luottoluokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. €	CF, keski- määrin, %	PD, keski- määrin*, %	LGD, keski- määrin, %	Riskipalno- tetut erät, milj. €	Riskipalno, keskimäärin, %	Odotetut tappiot, milj. €
Henkilöasiakkaat yhteensä	48 774	85,8	0,8	15,1	3 710	7,6	144
A	30 411	85,9	0,0	13,6	460	1,5	1
B	10 586	85,7	0,1	15,8	495	4,7	2
C	3 905	85,2	0,5	19,5	590	15,1	4
D	2 127	81,3	2,3	20,0	730	34,3	10
E	1 379	72,2	20,9	19,8	1 070	77,6	56
F	366		100,0	25,0	365	99,7	72
Yrityslakkaat yhteensä	1 542	71,7	3,4	23,8	449	29,1	24
2,5-5,5	537	71,8	0,3	15,3	39	7,2	0
6,0-7,0	599	70,5	1,2	27,3	147	24,6	2
7,5-8,5	245	74,3	4,9	29,9	103	42,0	4
9,0-10,0	110	73,9	27,7	28,4	74	67,4	8
11,0-12,0	50		100,0	33,7	85	171,5	10
Yhteensä	50 316	84,8	0,9	15,3	4 159	8,3	169

Kalkki vähittäisssaamiset 31.12.2015

Luottoluokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. €	CF, keski- määrin, %	PD, keski- määrin*, %	LGD, keski- määrin, %	Riskipalno- tetut erät, milj. €	Riskipalno, keskimäärin, %	Odotetut tappiot, milj. €
Henkilöasiakkaat yhteensä	47 420	85,6	0,8	14,7	3 519	7,4	136
A	30 327	85,2	0,0	13,2	446	1,5	1
B	9 697	86,7	0,1	15,6	449	4,6	2
C	3 685	89,4	0,5	18,9	540	14,7	3
D	2 033	84,0	2,3	19,9	697	34,3	9
E	1 346	78,1	21,1	19,9	1 053	78,3	55
F	333		100,0	25,0	334	100,5	65
Yrityslakkaat yhteensä	1 543	70,8	3,9	23,0	457	29,6	26
2,5-5,5	507	71,1	0,3	14,6	35	6,9	0
6,0-7,0	603	69,5	1,2	25,9	141	23,3	2
7,5-8,5	249	72,7	4,9	28,7	102	41,0	4
9,0-10,0	130	72,8	28,2	27,4	87	66,8	10
11,0-12,0	54		100,0	32,9	92	172,2	11
Yhteensä	48 963	84,4	0,9	14,9	3 976	8,1	162

* Keskimääräisessä PD:ssä ja riskipainossa ei ole huomioitu maksukyvyttömiä eli luottoluokkia 11,0 ja 12,0.

Yritysvastuut luottoluokittain (FIRB)

Luottoluokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. €	CF, keski- määrin, %	30.6.2016		Riskipalno- tetut erät, milj. €	Riskipalno, keskimäärin, %	Odotetut tappiot, milj. €
			PD, keski- määrin*, %	LGD, keski- määrin, %			
1,0-2,0	880	93,1	0,0	44,6	127	14,5	0
2,5-5,5	18 135	75,1	0,2	44,5	7 353	40,6	17
6,0-7,0	6 482	71,9	1,3	44,3	5 699	87,9	37
7,5-8,5	4 542	70,5	4,5	44,4	5 711	125,7	91
9,0-10,0	725	56,2	22,4	44,1	1 362	188,0	72
11,0-12,0	687	55,4	100,0	45,3			311
Yhteensä	31 451	74,1	1,6	44,4	20 253	64,4	527

Luottoluokka	Vastuu- arvo, (EAD) milj. €	CF, keski- määrin, %	31.12.2015		Riskipalno- tetut erät, milj. €	Riskipalno, keskimäärin, %	Odotetut tappiot, milj. €
			PD, keski- määrin*, %	LGD, keski- määrin, %			
1,0-2,0	1 042	91,6	0,0	44,7	152	14,6	0
2,5-5,5	16 922	70,8	0,2	44,5	7 035	41,6	17
6,0-7,0	6 269	71,3	1,3	44,3	5 491	87,6	35
7,5-8,5	4 299	70,3	4,5	44,4	5 369	124,9	86
9,0-10,0	819	58,9	22,8	44,0	1 541	188,0	82
11,0-12,0	745	58,5	100,0	45,2			337
Yhteensä	30 096	71,1	1,7	44,5	19 587	65,1	557

* Keskimääräisessä PD:ssä ja riskipainossa ei ole huomioitu maksukyvyttömiä eli luottoluokkia 11,0 ja 12,0.

Liite 20 Vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus

Milj. €	30.6.2016		31.12.2015	
	Henki- vakuutus- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta	Henki- vakuutus- toiminta	Vahinko- vakuutus- toiminta
Hyväksyttävä oma varallisuus	1 389	1 134	1 419	1 177
Vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR)				
Markkinariski	691	457	665	472
Vakuutusriski	499	304	432	300
Vastapuoliriski	27	28	27	27
Operatiivinen riski	27	44	20	45
Hajautushyödyt ja vaimennusvaikutus	-460	-139	-452	-129
Yhteensä	784	694	692	714
Puskuri SCR:ään	605	440	727	463
SCR-suhde, %	177	163	205	165

Solvensi II luvuissa on huomioitu siirtymäsäännökset. Vahinkovakuutustoiminnan luvut sisältävät myös OVY Vakuutuksen luvut.

Liite 21 OP Ryhmän rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain mukainen vakavaraisuus

Milj. €	30.6.2016	31.12.2015
OP Ryhmän omat pääomat	9 637	9 324
Osuuspääoma, pääomalainat, ikuiset lainat ja debentuurilainat	1 418	1 547
Muut omiin varoihin sisältyvät toimialakohtaiset erät	-172	-70
Liikearvo ja aineettomat hyödykkeet	-1 394	-1 356
Vakuutusliiketoiminnan arvostuserot	669	728
Suunniteltu voitonjako	-40	-66
Omista varoista vähennettävät IFRS-erät*	-23	-57
Arvon alentumiset - odotetut tappiot alijäämä	-276	-280
Ryhmittymän omat varat yhteensä	9 818	9 769
Luottolaitostoiminnan omien varojen vaade**	4 560	3 707
Vakuutusliiketoiminnan omien varojen vaade***	1 477	1 406
Ryhmittymän omien varojen vähimmäismäärä yhteensä	6 038	5 113
Ryhmittymän vakavaraisuus	3 780	4 656
Ryhmittymän vakavaraisuussuhde (omat varat/omien varojen vähimmäismäärä) (%)	163	191

* Eläkevastuun ylikate, Sijoituskiinteistöjen käypiin arvoihin arvostus, Käyvän arvon rahastosta rahavirran suojauksen osuus.

** Riskipainotetut sitoumukset x 12,5 %.

*** Solvenssi II:n mukainen arvio SCR:sta.

Vertailuvuosi on esitetty Solvenssi II:n mukaan. Luvuissa on huomioitu siirtymäsäännökset.

Liite 22 Lähipiiritapahtumat

OP Ryhmän lähipiiri muodostuu OP Ryhmän tiinpäätökseen yhdistellyistä yhtiöistä, osakkuusyhtiöistä, hallintohenkilöistä ja muista lähipiiriin kuuluvista yhtiöistä. OP Ryhmän hallintohenkilöihin luetaan OP Ryhmän pääjohtaja (OP Osuuskunnan johtokunnan puheenjohtaja), OP Osuuskunnan toimitusjohtaja, johtokunnan jäsenet ja varajäsenet sekä hallintoneuvoston jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet. Hallintohenkilöiden lähipiiriin luetaan myös yhtiöt, joissa hallintohenkilöllä tai hallintohenkilön läheisellä perheenjäsenellä on huomattava vaikutusvalta. Muihin lähipiiriin kuuluviin yhteisöihin luetaan OP-Eläkekassa ja OP-Eläkesäätiö.

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Lainat on sidottu yleisesti käytössä oleviin viitekorkoihin.

Lähipiiriliiketoimissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia 31.12.2015 jälkeen.

Taloudellinen informaatio 2016

Vuoden 2016 osavuositarkastusten julkaisupäivät:

Osavuositarkastus 1.1.–30.9.2016 2.11.2016

Helsingissä 3.8.2016

OP Osuuskunta
Johtokunta

Lisätiedot:

Pääjohtaja Reijo Karhinen, puh. 010 252 4500

Talousjohtaja Harri Luhtala, puh. 010 252 2433

Viestintäjohtaja Carina Geber-Teir, puh. 010 252 8394

op.fi ja pohjola.fi